

Ketabton.com

د سريلانكا دمسلمانانو حالت

ژباړه او ترتيب : محمد بشير مدني

کال ۱۴۴۶ هـ کال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

- ۱.....سريزه
- ۳.....- سريلانكا جغرافيوي معلومات او نقشه يي :
- ۴.....-نفوس او مذهب :
- ۵.....-د سريلانكا د مسلمانانو ټولنيز او مذهبي حيثيت :
- ۵.....لومړۍ: د سريلانكا مسلمانان له اقتصادي پلوه
- ۵.....دوهم: مسلكونه او كاروبارونه:
- ۶.....دريم: زده كړه:
- ۶.....څلورم: د دوى مذهبي حيثيت:
- ۷.....-تاريخي پس منظر:
- ۹.....-تامليان او كورنۍ جگړه:
- ۱۰.....-د لويديځ اشغال او كورنۍ جگړې ترمنځ اړيكه :
- ۱۱.....-د خپلواكۍ په لور تمايل :
- ۱۲.....-مسلمانان د حكومتي څټك او تاميلۍ سندان ترمنځ:
- ۱۲.....-په سريلانكا كې د اسلام تاريخ :
- ۱۴.....-د اسلامي دعوت زوال :
- ۱۶.....-هغه سيمې چې مسلمانان پكې ژوند كوي :
- ۱۷.....-تعليمي او مدافعتي فعاليت:
- ۱۸.....-جوماتونه او اسلامي ادارې :
- ۱۹.....-لومړۍ: په اسلامي ټولنه كې غبر:
- ۱۹.....دوهم: د اسلامي ټولنې څخه بهر غبر:
- ۲۰.....-د كولمبو لوى جومات :

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

- د جومات تفصيل : ۲۱
- په سريلانكا كې د مسلمانانو د ځورونې حقيقت: ۲۲
- د بودايانو لخوا د سريلانكا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه : ۲۴
- شتون او كړاو : ۲۵
- مسلمانان څوك په نښه كوي؟ ۲۶
- په سريلانكا كې د مسلمانانو غږ موجود دى: ۲۸
- د دردونو په منځ كې هيله : ۲۹
- د سريلانكا د مسلمانانو عامې ستونزې دا دي : ۳۱
- وروستى خبره : ۳۱
- د كتاب لنډيز : ۳۲
- د مسلمانانو د سياسى فعاليت په اړه ۳۴
- ددى مشكل يوازينى حل : ۳۴
- پايله ۳۵
- مصادر او منابعو فهرست ۳۶

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

سريزه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا ومولانا وحبينا محمد وعلى آله واصحابه ومن تبعهم الى يوم الدين .

وبعد : دسريلانكا د مسلمانانو په اړه ما په (۲۰۰۰ ميلادي کال د می مياشتې اوومه نيټه پرلپسې گڼه ۱۰۳۵) کې مې يومضمون د هجرت په ديار کې ، کله چې د پاکستان د پېښور په جلوزو کمپ کې اوسيدم په سهار اخبار کې د مظلومو مسلمانانو په هکله يوه مقاله مې دعربي څخه د : سريلانکا مسلمانان د حکومتي څټک او تاميلي سندان ترعنوان لاندې وژباړله او دادي ۲۴ کاله وروسته پدې وتوانيدلم چې معلومات نورورسره اضافه او د کتاب په شکل مې ترتيب کړ ترڅو گرانو لوستونکو ته يې وړاندې کړم -دسريلانکا مسلمانان چې دبودايانو ترمنځ ژوند کوي دډيرو زياتو ستونزو او مشکلاتو سره مخامخ دي په لاندې ټکو کې مې ددوی پيژند گلوي کړې ده چې عبارت دي له : مسلمانان داقليت (لږکيو) په صفت ژوند کوي د سريلانکا جغرافيوې معلومات ، نفوس او مذهب يې ، د سريلانکا د مسلمانانو ټولنيز او مذهبي حيثيت، د سريلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه ، زده کړه او ددوی مذهبي حيثيت ، تاريخي پس منظر، مسلکونه او کاروبارونه، تاملين او کورنی جگړه، د لويديځ اشغال او کورنی جگړې ترمنځ اړيکه ، د خپلواکۍ په لور تمايل، مسلمانان د سندان او څټک ترمنځ ، په سريلانکا کې د اسلام تاريخ ، د اسلامي دعوت زوال ، هغه سيمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي . تعليمي او مدافعتي فعاليت، د اسلامي ټولنې څخه بهر غږ: د کولمبولوی جومات : د جومات تفصيل : په سريلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقيقت، د بودايانو لخوا د سريلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه ، شتون او کړاو .

مسلمانان څوک په نښه کوي؟ په سريلانکا کې د مسلمانانو غږ موجود دی: د دردونو په منځ کې هيله وروستی خبره د مسلمانانو د سياسي فعاليت په اړه ددی مشکل يوازينی حل پدې کې دی چې خپل اولادونه بهر اسلامي هيوادونو ته د درسونو لپاره ولېږي ترڅو بيرته پوهان او دعيان خپل هيواد ته راستانه شي .

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

داهغه مهم ټکي وه چې د قدرمنو ويونکو حضورته مې وړاندې کړل ، الله جل جلاله دټول مسلمانان د کفارو دظلم څخه وژغوري . او موږ ته د الله جل جلاله په هغه ځای کې اجر او ثواب راکړي چې بلې خواته مو مخ نه اوري ، يوم لاينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم .

په درنښت

محمد بشير مدني

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

- سريلانكا جغرافيوي معلومات او نقشه يي :

-سريلانكا د هند په جنوب کې موقعيت لري. دا يو ټاپو دی چې د اوبښکې په څير سرحدونه لري، له همدې امله ورته "د هند د اوبښکې څاڅکي" ويل کيږي. دې ته "د ځليدونکو ځمکه" هم ويل کيږي.^۱

-سريلانکا ډيموکراتيک سوسياليستي جمهوريت يو ټاپو هيواد دی چې د هند بحر په شمالي برخه کې، د سويلي آسيا په سويلي هند ساحل کې موقعيت لري. دا په شمال لويديز کې له هند، په جنوب لويديځ کې له مالديپ او په شمال ختيځ کې د بنگال خليج سره سمندري پولې لري.

-د دې پلازمينه، کولمبو، له لرغونو وختونو راهيسې يو مهم سوداگريز مرکز وه، چې روميانو، چينايانو او عربانو دلته ډېر وخت تگ راتگ کاوه.

-د هيواد رسمي او ملي ژبه سينهالي ده، ورپسې تاميلي ده، چې بله ملي ژبه ده، بيا انگليسي، چې د دولتي او تعليمي ادارو لخوا کارول کيږي او د ډيرو سريلانکايانو لخوا ويل کيږي، او نورې سيمه ايزې ژبې هم شته .

^۱ - سلسله التاريخ / سريلانکا ، د/ لیلی حمدان . ددې کتاب څخه می زیاته فایده اخستی الله جل جلاله د ډاکټرې لیلی ته اجر عظیم ورکړي .

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-سريلانكا په ۹ ولايتونو او ۲۵ ولسواليو ویشل شوي ده. مرکزونه په هیواد کې د سیمه ییز حکومت اساسي واحدونه دي.

-دا هیواد د یو ډیموکراتیک سیستم لخوا اداره کیږي، په کوم کې چې متحده ملي گوند (UNP په هیواد کې ترټولو لوی سیاسي گوند دی، چې په ۱۳۶۵ هجري قمري کال (۱۹۴۶ میلادي کال) کې تاسیس شوی، د نورو مهمو گوندونو سربیره، لکه د آزادۍ گوند او د متحده تامل لیبرال گوند، چې په ۱۳۷۱ هجري قمري کال (۱۹۵۱ میلادي کال) کې تاسیس شوی.

-سريلانكا د نړۍ غوره چای تولیدوي، او دا هیواد د نړۍ ترټولو مشهور چای شرکت، لیپتن کور دی، مخکې لدې چې د برتانوي سوداگر لخوا ترلاسه شي. دا د جامو او درملو تولید هم کوي، او همدارنگه مصالحې، ربړ، گانې، قیمتي ډبرې، کب او ناریل.

-نفوس او مذهب:

د ۱۴۴۵ هجري قمري کال (۲۰۲۳ میلادي کال) د شمېرو له مخې، په سريلانكا کې ۲۲,۰۴ میلیونه خلک ژوند کوي.

-سنهاليان ۸۱,۹٪، مور ۷,۹٪، هندي تامیلان ۴,۳٪، سريلانکايي تامیلان ۵٪، او نور ۰,۷۵٪ جوړوي.

-تامیلیان د دراوډیان له نسل څخه دي او ډیر دمخه د شمالي هند څخه سريلانكا ته مهاجر شوي وو، چې د ټاپو په شمالي نیمایي کې اوسېدل. تامیلیان لرغونی هندي تمدن د عصري لویدیځ تمدن سره یوځای کوي. د دوی په میراث کې لوی معبدونه او سوداگریزې وړتیاوې شاملې دي. دوی په اداره، صنعت او مختلفو مسلکونو کې هم کار کوي.

-د سنهالي ډلې په اړه، ډیری یې د مالایي - جاواني نژاد دي او د ټاپو په جنوبي نیمایي کې ژوند کوي او په مختلفو دندو کې کار کوي.

-هنديان په دې وروستیو کې سريلانكا ته کډوال شوي دي او په سوداګرۍ او صنعت کې د دوی د لوی فعالیت له امله توپیر لري. دوی خپل ځینې هندو او بودايي عقیدې له ځان سره ټاپو ته راوړې.

-بیا مسلمانان دي، چې ډیری یې د عربي نسل څخه دي، مګر ځینې یې د مالایي، جاواني، فارسي او هندي نسل څخه دي.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-مسلمانان د سريلانكا د نفوس شاوخوا ۱۰ سلنه جوړوي، يا له ۲ مليون څخه يې ډير مسلمانان دي .

-د سريلانكا د مسلمانانو ټولنيز او مذهبي حيثيت :^۲

لكه څنگه چې شيخ منصور ابو صالح دا تشرېح كړه: په سريلانكا كې د خلاص قرآن كالچ بنسټ ايښودونكې او رييس دى :

لومړى: د سريلانكا مسلمانان له اقتصادي پلوه په دريو ډلو وېشل شوي دي:

۱- شتمن ه طبقه: دوى لږ دي.

۲- منځنى طبقه: دوى اكثريت دي.

۳- بې وزله: د مسلمانانو پ ه منځ كې د دوى سلنه ډېره ده، چې د هېواد د مسلمان نفوس له ۴۰٪ څخه زياته ده.

دوهم: مسلكونه او كاروبارونه:

۱- د سوداگرۍ ډگر: پ ه سري لانكا كې ډير مسلمانان پ ه سوداگرۍ كې كار كوي: د هغوى په منځ كې:

الف - كوچني سوداگر: هغه كسان چې د پېراو پلور په برخه كې كار كوي، او دوى له ۸۰٪ څخه زيات دي ..

ب - عامه گډ سېامي شركتونه: په سريلانكا كې ۲۸۳ عامه گډ سېامي شركتونه شتون لري؛ د دې شركتونو څخه يوازې اته يې د مسلمانانو ملكيت دي، يا د دې شركتونو شاوخوا ۳٪ سم دى .

ج - مشهور لوى شركتونه: په سريلانكا كې شاوخوا ۱۰۰ لوى شركتونه شتون لري، او هېڅ مسلمان د دې شركتونو څخه ملكيت نلري .

خو، موږ يادونه كوو چې مسلمان سوداگر د سريلانكا په ډيرو ښارونو او ډيرو كليو كې په لوى شمير كې شتون لري.

^۲ - حوار: الشيخ منصور أبو صالح: مسلمو سريلانكا نالوا كامل حقوقهم وحررياتهم، أدار الحوار: هاني صلاح، مرصد الأقليات المسلمة.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

۲- صنعتي سکتور: په دې سکتور کې مسلمانان ډېر کم دي، یوازې شاوخوا درې سلنه، او دوی هغه کسان دي چې په صنعتي او صادراتي سکتورونو کې کار کوي.

۳- کرنه: ډېر لږ مسلمانان په کرنه کې کار کوي، خو دوی حاصلخیزې ځمکې لري، په ځانګړې توګه په ختیځ او شمال کې، که څه هم دوی خپلې ځمکې په کرایه ورکوي.

۴- کارمندان: په دولتي څانګو کې یا په لېبرال مسلکونو کې؛ د طب، انجینرۍ او قانون په څېر، د دوی سلنه لږه ده، مګر د مسلمانانو یو مناسب شمېر په طبي او حقوقي مسلکونو کې کار کوي.

دریم: زده کړه:

د سريلانکا د مسلمانانو ترمنځ تعليم په دوو برخو ویشل شوی دی:

۱- دولتي زده کړه: مسلمانان خصوصي دولتي ښوونځي لري، او په هرغوی کې تعلیم خورا ښه دی، مګر کله چې موږ دوی د نورو ټولنو له دولتي ښوونځيو سره پرتله کړو، نو دوی ډیر وروسته پاتې دي. د هغو مسلمانو زده کوونکو شمېر چې په عامه پوهنتونونو کې داخلېږي، د دوی شمېرې تناسب ته نه رسېږي.

۲ - مذهبي زده کړه: د سريلانکا مسلمانان شاوخوا دوه سوه مذهبي مدرسې لري چې د مسلمانانو لخوا تمويل کېږي. حکومت د دوی ملاتړ نه کوي او د دوی سندونه نه پېژني. په دې ښوونځيو کې نصاب یو دودیز، میراثي نصاب دی.

څلورم: د دوی مذهبي حیثیت:

پخوا، د سريلانکا مسلمانان ۱۰۰٪ سني وو، او اوس شيعه ګان په تدريجي ډول ورننوتلو پيل کړي دي، لږ څه، او د دوی شمېر اوس - لکه څنګه چې دوی وايي - شاوخوا شلوزره ته رسېدلی، مګر دایوه مبالغه شوې شمېره ده په حقیقت کې دوی له دې څخه ډیر کم دي، مګر دوی سخت او په فعاله توګه کار کوي ترڅو خپل شمیرزيات کړي. دوی د المصطفی پوهنتون په نوم یو پوهنتون پرانستی دی، او کتابونه او مجلې خپروي. دوی تر اوسه پورې شاوخوا سل کتابونه خپاره کړي دي.

-مسلمانان په عقیده کې شافعي دي، او ټول اسلامي حرکتونه چې په اسلامي نړۍ کې فعالیت کوي د دوی سره په رابطه کې دي. په لومړي سر کې د دې غورځنګونو ترمنځ شخړې او اختلافونه وو، خو اوس

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

دا شخړې کمې شوې دي، که څه هم د دوی ترمنځ سخته سيالي شتون لري. خو، د دې ځينو خوځښتونو ترمنځ يو څه تفاهم او همغږي هم شته ده.

-تاريخي پس منظر:

سريلانکا د هند سمندر د مرغلرې په نوم پېژندل کيده، او په لرغونو وختونو کې د "تاروپان" په نوم پېژندل کيده. لرغوني عربان چې د عربي ټاپووزمې څخه راغلي وو، هغه ته يې "سيرينديب" ويل. د برتانوي اشغالګرو له خوا هم د ۱۳۹۲ هجري قمري کال (۱۹۷۲ ميلادي کال) څخه مخکې دا "سيلون" بلل کېده. دا په پيل کې د باليسکا او ناګا قبيلو لخوا ميشته وو، کوم چې د ويدونو پلرونه ګڼل کېږي.

-د "سيرينديب" نوم چې د عربانو لخوا ورکړل شوی، په "سنيالي" ژبه کې معنی لري، چې د سيلون اصلي ژبه ده: "د ياقوت ټاپو"؛ او "سرن": د ياقوت په معنی دی، او "دي" ټاپوته سرانديپ ويل کېږي چې د "سيرينديب" نوم د سنسکرت کلمې "سيمالادويپا" څخه اخيستل شوی، چې معنی يې "د زمريانو په منځ کې د استوګنې ټاپو" ده، دا هغه اصطلاح ده چې په انګليسي ژبه کې د "سيرينديب" مفهوم تشرېح کولو لپاره کارول شوې وه.

-د "سري لنکا" نوم هم له سنسکرت څخه اخيستل شوی، او په لرغوني هندي حماسو کې د ټاپو د تشرېح لپاره په درناوي سره کارول شوی وه، چې تقريباً معنی يې "بنګلی او خليدونکی ټاپو" ده.

-په يوه بيان کې ويل شوي چې شهزاده ويجيا، چې په اصل کې د شمالي هند څخه وه، د سينيالي تمدن بنسټ ايښودونکي سيلون (سري لنکا) ته يې رهبري کړل، چا چې د کرنې ملاتړ لپاره يې د اوبو لګولو عصري طريقې رامینځته کړې. له هغه وخت راهيسې، سنياليان په پنځمه پېړۍ کې له ميلاد څخه راورسېدل او د ټاپو په شمال کې مېشت شول.

-د انوراداپوره سلطنت (چې انوراداپوره هم بلل کېږي) په سريلانکا کې لومړی او زوړ سنيالي سلطنت وه، او د دريمې پېړۍ قبل مسيح او ۹۹۳ ميلادي کال ترمنځ د سنيالي تمدن مرکز وه.

-د دوهمې ميلادي پېړۍ په لومړيو کې، تامل قبيلو (يو هندي واکمن کورنۍ) په سيلون ټاپو بريد وکړ. له پنځمې ميلادي پېړۍ څخه د پرتګاليانو ترراتګ پورې، دا ټاپو د سنګالي پاچاهانو او تامل پاچاهانو ترمنځ د شخړو مرکز وه.

دسریلانکا دمسلمانانو حالت

-تاملیان په شمالي نیمایي کنترول توانیدلي وو، او سنهالیان د ټاپو جنوبي نیمایي ته لاړل، پداسې حال کې چې د عربانو اولادونه، په اتمه پیړۍ (دوهمه هجري پیړۍ) کې رسیدو ته دوام ورکړ.

-په شپاړسمه پیړۍ کې، په ټاپو د اروپایانو اشغال هغه وخت پیل شو کله چې پرتګالیان په ۹۱۱ هجري (۱۵۰۵ میلادي) کې د کولمبو بندر ته لاړل او د سوداګرۍ لپاره یې د کینډي سلطنت پرته د ټاپو په اصلي ساحلي سیمو خپل کنترول پراخ کړ.

-هالنډیان د ۱۰۹۶ څخه تر ۱۲۳۰ هجري (۱۶۸۵ څخه تر ۱۸۱۵ میلادي کال) پورې د پرتګالیانو ځای په ځای کولو کې بریالي شول ترڅو دا سیمه د هند په سمندر کې د سوداګرۍ د یوې اډې په توګه خوندي کړي.

-د ۱۲۱۰ او ۱۲۱۱ هجري (۱۷۹۵ او ۱۷۹۶ میلادي کال) ترمنځ، انګریزانو وکولای شول چې د هالنډ مستعمرې کنترول کړي، او په ۱۲۱۷ هجري (۱۸۰۲ میلادي کال) کې یې دا ټاپو د برتانوي مستعمرې په توګه وټاکه. په ۱۲۳۰ هجري (۱۸۱۵ میلادي) کې، دوی د کنډي سلطنت له ښکېلو وروسته کنترول ترلاسه کړ، او لومړني اروپایان شول چې په ټول ټاپو یې واکمني وکړه.

-برتانویانو په سریلانکا کې د کافي، ناریل او ربړ کښت ته وده ورکړه او د چای کښت یې معرفي کړ.

-په ۱۳۳۴ هجري قمري کال (۱۹۱۵ میلادي کال) کې، د سریلانکا خلکو د کنډي سلطنت له سقوط څخه ۱۰۰ کاله وروسته په هیواد کې ناکراري راوپارولې او د واک د ونډې غوښتنه یې وکړه.

-په ۱۳۴۴ هجري قمري کال (۱۹۲۵ م) کې، انګلستان د اساسي قانون د اصلاحاتو لپاره یوه ځانګړې کمیټه جوړه کړه، چې د انګلستان د "متکي ولایت" په توګه د سیلون حیثیت سره یې مرسته وکړه.

-په ۱۳۶۳ هجري قمري کال (۱۹۴۴ م) کې، انګلستان دیوه اساسي قانون پروژه تصویب کړه چې سیلون ته یې د اساسي قانون حکومت جوړولو فرصت ورکړ.

-دې ټاپو په شلمه پیړۍ کې خپلواکي ترلاسه کړه، او د ۱۳۶۷ هجري قمري کال د ربیع الاول (د ۱۹۴۸ کال د فبروري په ۴مه) کې د سیلون د خپلواک دولت په نوم پېژندل شو.

-هیواد د لومړي وزیر په مشرۍ پارلماني سیستم تصویب کړ، او د سیلون لومړی وزیر ډوډلي سینانایک و. ۵.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-تامليليان او کورنۍ جگړه:

سريلانکا د کورنۍ جگړې څخه رنځ وړی چې د يوې پيرۍ څلورمه برخه يې دوام وکړ. د دې هيواد اهميت د سويلي آسيا سيمې ته د لومړي اسانه دروازې په توگه رامینځته کېږي، سربېره پردې د مصالحو، دارچيني او چای سوداگرۍ کې د هغې رول ډير مهم دی .

-په ۱۳۷۵ هجري قمري کال (۱۹۵۶ م) کې، د ريډگوي ډياس بندارانايک حکومت يو قانون تصويب کړ چې له مخې يې سينهالي ژبه د هيواد يوازينۍ رسمي ژبه شوه، او تامل قبيلو د دې قانون مخالفت وکړ.

-د تامليليانو او سنهاليانو ترمنځ شخړه وروسته له هغه رامنځته شوه چې سنهالي د رسمي ژبې په توگه وپيژندل شوه، او موافقه وشوه چې تامل به د هيواد په ډيرو سيمو کې غالبه ژبه وي. دا يوازينۍ جگړه نه وه، ځکه چې په سريلانکا کې د تاملانو او سنگاليانو ترمنځ له ډيرې مودې راهيسې شخړه روانه وه.

-د هندو تاملانو د سنگالي بودايانو په وړاندې د خپلو حقونو د غوښتنو په پايله کې، او د دواړو نسلونو ترمنځ د دوامداره اقتصادي او ټولنيزو توپيرونو په رڼا کې، د تاملانو غوښتنې نورې هم زياتې شوې؛ دا د تامل ايلام د آزادۍ پرانگانو (LTTE) د راڅرگندېدو لامل شو، يو وسله وال غورځنگ چې موخه يې د کولمبو له مرکزي واک څخه د تامل ايلام خپلواکي ترلاسه کول وو.

-د تامل ايلام بېلتون غوښتونکو د آزادۍ پرانگانو (LTTE) د ځينو وژنو په ترسره کولو کې بريالی شول، په شمول د ۱۴۱۳ هجري قمري کال د ذوالقعدې په مياشت کې (د ۱۹۹۳ کال د می په مياشت کې) د ولسمشر رانا سنگه پريماداسا وژنه وه .

-په ۱۴۲۱ هجري (۲۰۰۰ ميلادي کال) کې، د تامل ايلام د آزادۍ پرانگانو لخوا په جافنا ټاپووزمه کې د ترسره شويو جگړو شدت زيات شو.

-په ۱۴۲۳ هجري قمري کال (۲۰۰۲ ميلادي کال) کې د ناروې په منځگړيتوب سره د تامل پرانگانو سره د اوربند تړون لاسليک شو.

-په ۱۴۴۰ هجري قمري کال (۲۰۱۹ ميلادي کال) کې، کوتابايا راجاپاکسا د ولسمشرۍ دنده په غاړه واخيسته. هغه د تامل پرانگانو سره د سريلانکا د وسله والو ځواکونو په جگړو کې مشري وکړه، چې د دوی په ماتې او د سريلانکا د کورنۍ جگړې په پای ته رسيدو سره پای ته ورسیده. سنگاليان هغه يو ملي اتل گڼي.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-په هيواد كې سياسي وضعيت لا هم گډوډ پاتې دى، د بېرني حالتونو له امله خپل شوى او د اقتصادي بحرانونو ترولكې لاندې دى، او دا لا هم له منځه ځي.

-د يادونې وړ ده چې بریتانیا او اروپايي ټولنې د تامل پړانگانو سره د خونړۍ كورنۍ جگړې پر مهال د سريلانكا حكومت ته په مليونونو ډالر پوځي تجهیزات وپلورل.

-د رسمي ريكارډونو له مخې، برتانيا سريلانكا ته د ۲۲ مليون ډالرو څخه زياتو تجهیزاتو سوداگريز پلور تصويب كړ، په شمول د زغرې والو موټرو، د ماشين ټوپكو اجزاو، او نيمه اتوماتيك تومانچو.

-د اسنادو او د اروپايي ټولنې د چارواكو په وينا، سلواكيا هم د ۱,۷۸ مليون ډالرو په ارزښت ۱۰۰۰۰ توغندي پلورلي، او بلغاريا د وسلو او مهماتو ۲,۸۳ ميليونه ډالر. پلور تصويب كړى دى.

-د اروپايي او امريكايي ملاتړ څخه په منډې، حكومت وكولاى شول چې د سريلانكا ۲۶ كلنه كورنۍ جگړه پاى ته ورسوي.

-د سريلانكا تاريخ، چې په ۱۴۰۳ هجري قمري كال (۱۹۸۳ ميلادي كال) كې پيل شو، د تامل پړانگانو د وسله والو عملياتو نېشه وه. دغو نېستو د جگړې دواړو خواوو ته د جنګي جرمونو لامل شو، او د دې كورنۍ جگړې زيانونه د يوويشتمې پېړۍ تر پيل پورې د پنځوس زره مړو او ۱,۱ مليون كډوالو سره اټكل شوي دي.

-د لويديځ اشغال او كورنۍ جگړې ترمنځ اړيکه :

-د لويديځ اشغال د سريلانكا په خاوره كې د شخړو په اور اچولو كې خپل اغيز درلود. د كاتوليكيزم سربېره، چې د پرتګاليانو لخوا خپور شو، هالنډيانو كالوينيزم خپور كړ (يو پروټيسټانټ عيسوي فرقه چې بنسټ يې د فرانسوي اصلاح غوښتونكي جان كالوين ته منسوب دى). په ټاپو كې د هالنډيانو د شتون له پاى ته رسيدو سره، موږ گورو چې د پرتګالي او هالنډي اشغالګرو دواړو د ټاپو په دننه كې د دوو څانگو: هندو (تامل) او بودايي (سنيالي) ترمنځ د اختلاف او افراطيت تخم كړلى وه، پداسې حال كې چې مسلمانان په سيمه كې د مصالحو په سوداګرۍ كې د اشغالګرو ځواكونو د انحصار له امله په انزوا كې وو.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-کله چې انگریزانو په ۱۲۳۰ هجري قمري (۱۸۱۵ میلادي) کې د کنډي امارت چې د پرتگالي او هالنډي اشغالګرو ځواکونو په وړاندې یې مقاومت کړی وه، نسکور کړ، انگریزانو په ټول ټاپو کې یوه متحده اداره جوړه کړه او د هیو یا او چای کښت ته یې پراختیا ورکړه. برتانویانو د هند له نیمې وچې څخه هندي تامل کارګران راوستل. دا په سریلانکا کې د تاملانو دوه ډوله راڅرګندېدو لامل شو: هندي او اصلي.

-د هیواد د دوو اصلي توکمیزو ډلو په وړاندې د برتانوي پالیسۍ پر بنسټ د سینهالیانو په پرتله د تاملانو ملاتړ وه، او ډیر تاریخ پوهان د شلمې پېړۍ په پای کې د کورنۍ جګړې مخکښان چې هیواد یې وېجاړ کړ د تبعیض دې قصدي پالیسۍ ته یې منسوبوي.^۳

-د خپلواکۍ په لور تمایل :

-بیا، د هندي تاملیانو په وړاندې د برتانوي تبعیض په پایله کې، او دوی ته د دولت د جوړښتونو د کنټرول حق ورکولو، او د دوی د نفوس وزن (کوم چې ۱۵٪ و) څخه ډیر په سیاسي پوستونو کې د پاتې کیدو حق ورکولو په پایله کې، دې تبعیض د سنگالیانو په منځ کې د ملتپالنې، آزادۍ غوښتونکي احساس او د برتانویانو او تاملیانو په وړاندې یو شان نفرت رامنځته کړ.

-د سنگالي هویت سره یو ملي مقاومت غورځنګ رامنځته شو، چې برتانوي حکومت په ۱۳۴۹ هجري قمري کال (۱۹۳۱ میلادي کال) کې یې سیلون خپلواکۍ ورکولو ته وهڅول.

-سیلون د ۱۳۶۷ هجري قمري کال د ربیع الاول (۱۹۴۸ کال د فبروري) په میاشت کې له انګلستان څخه خپلواکي ترلاسه کړه. برتانیا د خپل حکومت حق خوندي کړ چې په ټاپو کې د پلي کیدو لپاره قوانین وړاندیز کړي. په لومړي پارلمان کې ۵۸ سنهالیان، ۲۹ تاملیان او ۸ مسلمانان شامل وو.

-سنهالیانو په چټکۍ سره د سیاسي، قضایي، اقتصادي او پوځي تصمیم نیونې مرکزونو کنټرول ترلاسه کړ. دا واکمني د دې حقیقت له امله اسانه شوه چې برتانوي بودایانو، له خپلواکۍ وروسته، په سیمه کې د مسلمانانو او هندوانو سره دښمني لرونکي عناصر ځای پر ځای کړل.

^۳ - رحلة إلى سيلان وحديث في أحوال المسلمين، محمد بن ناصر العبودي، ص ۱۲، ۱۳.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-مسلمانان د حکومتي څټک او تاميلی سندان ترمنځ:

-سره له دې چې په ټاپو کې د اسلامي احيا وروستي غورځنگ، بودايانو د تامل پړانگانو په ضد د حکومت لپاره د ملاتړي عنصر په توګه مسلمانان کارولي دي، سره له دې چې تامل ژبه په ټاپو کې د مسلمانانو لخوا ويل کېږي. د کورنۍ جګړې له پای ته رسېدو وروسته، د پړانگانو له ماتې وروسته د مسلمانانو په اړه د حکومت نظر بدل شو، او نورو مسلمانانو ته د هيواد داصلي اوسيدونکو په توګه نه ګوري. د سريلانکا د واکمن بودايي اکثريت له خوا د مسلمانانو ځورونه زياته شوې ده.

-په دې توګه، سره له دې چې په سيمه کې د مسلمانانو د پراخ شتون تاريخ څرګندوو، ظلم او ستم د مسلمانانو د تاريخ سره سم خپل چانسونه کمزوري کړل.

-په سريلانکا کې د اسلام تاريخ:

دې سيمې ته د اسلام راتګ هند او د اندونيزيا ټاپوګانو ته د هغې له راتګ سره تړاو درلود، ځکه چې د اسلام له راتګ څخه مخکې د سرينديب ټاپو سره د عربو سوداګريزې اړيکې وې. مسلمان سوداګر د لومړۍ هجري پېړۍ په لومړيو کې دې خاورې ته ننوتل، خو د سيلون په ټاپو کې د اسلام اصلي خپرېدل د لومړۍ هجري پېړۍ په پای او د دوهمې هجري پېړۍ په پيل کې پيل شول، چېرته چې اسلام د ټاپو د ساحلونو په اوږدو کې خپور شو، او بيا دهندي تاملينانو مسلمانان او د ماليا او اندونيزيا مسلمانان ټاپو ته راغلل.

-د اروپايانو له اشغال څخه مخکې وختونو کې د سيلون پاچاهانو عرب او مسلمان سلاکاران درلودل.

-د اسلام په پيل کې اختلافات:

-په حقيقت کې، سريلانکا ته د اسلام د ننوتلو په اړه ډيرې کيسې شتون لري. که څه هم دا منل شوې ده چې اسلام د واعظانو د انفرادي هڅو له لارې داخل شو، خو روايات مختلف دي په ځينو روايتونو کې راغلي چې دا د "الحجاج بن يوسف" په وخت کې د عربانو په لاس داخل شو او دوی هلته مېشت شول. دا د اسلام د ننوتلو پيل وو، کوم چې د دوی د اخلاقو او محبوبو معاملو له لارې ترسره شو.

-په بل بيان کې، اسلام د مراکشيانو د يوې ډلې لخوا راوړل شو چې په پيل کې دې هيواد ته راغلل او د مرکزي لورې په "کيندي" سيمه کې د خپل بودايي پاچا سره پاتې شول. او يو له دوی څخه د پاچا طبيب شو.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-د پاچا او له هغه وروسته راغلو کسانو ترمنځ اړيکې دومره قوي شوې چې دوی د هغه له کورنۍ سره ودونه وکړل. د دوی اولادونه هلته پاتې شول، او کله چې پرتګاليان سيلون ته ننوتل نو د دوی نوم "مورز" شو. ځکه چې دوی د مراکش مسلمانان "مور" بلل، لکه څنګه چې ښه پېژندل شوي، او دوی لاهم په ټاپو کې د نيمه خپلواک وجود سره پاتې شوي دي، او د هغې ځينې غړي ځانګړي ځانګړتياوې لري، او دوی د ځان لپاره د "د موريش کلتور کور" په نوم يو اسلامي کلتوري ټولنه جوړه کړه.

-ځينې څېړونکي دا کيسه د مالديپ، ګاونډي سيلون د خلکو د اسلام منلو کيسې سره تړاو لري، د شيخ ابو البرکات البباري په لاس، چې دې خاورې ته د اسلام د بلنې لپاره راغی.

-په سيلون کې يو بندر هم شته چې دوی وايي لومړی ځای وه چې مسلمانان ترې دې هيواد ته ننوتل. دا د "باربرين" په نوم يادېده، او ځينې يې په دې باور دي چې دا د شيخ "ابو البرکات البباري" نوم لري، چې په ۵۴۸ هجري کال کې "مالديپ" ته راغلی وه، يا د بربرانو يا د هغوی د خپلوانو څخه د نورو خلکو نوم دی.

-بل نظر په سريلانکا کې د اسلام خپرېدل د هغو عرب مسلمانانو شتون سره تړاو لري چې د هند په جنوب ختيځ ساحل کې ميشت شوي وو. دوی سريلانکا ته منظم مهاجرتونو وکړل، خلک يې د خدای دين ته راوبلل او په سريلانکا کې يې د مسلمانانو وضعيت وڅارلو. د هند او سريلانکا د مسلمانانو ترمنځ د قوي اړيکو ثبوت دا دی چې دوی په ورته ژبه خبرې کولې.

-د هغه له خوا، القزويني په دې باور دی چې د سريلانکا سنهالي پاچا، دوهم اکربودي، چې د هجرت له لومړۍ څخه تر دولسمې (۶۲۳ او ۶۳۳ ميلادي) کلونو پورې يې پر هيواد واکمني وکړه، عربي ټاپووزمې ته د دوو قاصدينو څخه جوړ يو پلاوی يې واستاوه. د هغه خبرونو د تاييد لپاره چې هغه د ظهور په اړه ترلاسه کړی وه، هلته يو نوی دين و، او کله چې پلاوی د عربي ټاپووزمې (مدينې) ته ورسيد، نو دوی وموندل چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم وفات شوی دی. بيا اسلامي خلافت له ابوبکر الصديق رضی الله عنه څخه وروسته عمر رضی الله عنه ته انتقال شو، الله تعالی دې له دوی دواړو څخه راضي وي. پلاوي په مدينه کې د خليفه راشد عمر بن الخطاب رضی الله عنه سره وليدل او له هغه څخه يې د نوي دين تعليمات ترلاسه کړل. خدای پاک حکم وکړ چې د دوو داعيانو څخه يو به هغه وخت مړ شي کله چې دوی سيلون ته راستنېږي، او د "مکران" په نوم ځای کې د خالصې سرچينې څخه د اسلام پيغام لېږدوي. خو، د هغه ملګري دا خبر پاچا ته ورساوه.

د سريلانكا د مسلمانانو حالت

-د يادونې وړ ده چې عباسي خليفه هارون الرشيد خالد بن ابي بقيه د هغه وخت د مسلمانانو د غوښتنې په ځواب کې سيلونيانو ته د اسلامي دين احكام ورزده کولو لپاره سيلون ته واستاوه. دا د ۳۰۰ هجري کال خبره وه. خالد په ۳۱۷ هجري کال کې په پلازمېنه کولمبو کې وفات شو. په داسې حال کې چې هغه په ټاپو کې مسلمانانو ته د تبليغ او تعليم ورکولو ته دوام ورکړ. دا د هغه يادگاري ډبرې څخه څرگنديږي چې خليفه د مړو په قبر کې د اېښودلو لپاره لېږلې وه، چې وروسته په کولمبو کې د سريلانکا ملي موزيم ته لېږدول شوې وه.

-په ټول هيواد کې يو شمير يادگاري ډبرې او عربي سکې هم کشف شوي دي، چې د مختلفو دورو تاريخ لري. دا ټول د عربانو د دوامداره راتگ او په ټول هيواد کې د اسلام د خپرېدو روښانه شواهد دي، چې اوس مهال د دوی شمير دوه مليونه مسلمانانو ته رسېږي.

-داسې انگيرل کېږي چې په سريلانکا کې د اسلام اصلي خپرېدل د لومړۍ هجري پېړۍ په پای او د دوهمې هجري پېړۍ (د اتمې پېړۍ) په پيل کې پيل شول، او په پايله کې، سريلانکا يو بشپړ اسلامي هيواد شو. خو، د شپاړسمې ميلادي پېړۍ له پيل راهيسې، په سريلانکا کې د مسلمانانو نفوذ د پرتگالي اشغال له راتگ سره کم او ورک شو. د سريلانکا پاچاهانو د اروپايي اشغال څخه مخکې وختونو کې له عربانو او مسلمانانو څخه د سلاکارانو په توگه کار اخيست.

-د اسلامي دعوت زوال :

-کله چې سيلون د پرتگاليانو، بيا هالنډيانو او په پای کې د برتانويانو لخوا اشغال شو، مسلمانان د څلورو پېړيو لپاره د عيسوي مبلغينو له ننګونې سره مخ وو. اشغال د دې مبلغينو ملاتړ وکړ او خپل نفوذ يې هغوی ته وغځاوه. د دې ننګونې سره مسلمانانو په لرې پرتو سيمو کې پناه واخيسته. دا د اسلام د زوال او د اسلام د دعوت د بنديدو لامل شو، چې د صليبي اشغالګرو لخوا د مختلفو توکميزو ډلو ترمنځ د شخړو د راپارولو سره سمون خوري. او هرڅوک د مسلمانانو پر ضد وهڅوي.

-پرتگاليانو، چې د "غربي کنډي" سيمې پرته يې ټاپو ونيولو، د مصالحو او دارچينو سوداګرۍ يې انحصار کړه. د دوی اشغال د کاتولیک مذهب د بدلولو کمپاين سره مل وه، حتی د هندو نفوس په منځ کې. دوی ټاپو په اداري لحاظ په دوو برخو ووېشلو چې د تامل او سنهالي سيمو سره ورته وو، په کوم کې چې دوی د ادارې او عدالت دوه سيستمونه رامينځته کړل.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-د کنډي پاچا د هالنډيانو مرسته وغوښته، چې په سيمه کې د پرتگاليانو تر ټولو مهم سيال وو، او د ۱۰۴۷ هجري قمري کال (۱۶۳۸ ميلادي کال) راهيسې يې په ټاپو باندې خپل کنټرول پراخ کړ. دوی په مرکزي ختيځ ساحل کې باتيکالووا، بيا په شمال کې ترينکومالي، بيا کولمبو (لويديځ ساحل)، بيا په ۱۰۶۸ هجري (۱۶۵۸ ميلادي کال) کې جافنا ونيول، چې په ۱۰۷۸ هجري (۱۶۶۸ ميلادي کال) کې يې په ټاپو کې د پرتگاليانو شتون پای ته ورساوه.

-پرتگاليانو په ټاپو کې د مسلمانانو پر وړاندې جگړه پيل کړه، او د سوداگرۍ کنټرول يې ترلاسه کړ، کوم چې ټاپو ته د دوی له راتګ راهيسې د مسلمانانو تر کنټرول لاندې وه. دوی د خوندي مسلمان نفوس د ویرولو او بې ځايه کولو پاليسي پلي کړه، او پرتگاليانو ټول مسلمان کلي ويجاړ کړل، او هڅه يې وکړه چې په ټاپو کې د اسلامي شتون هر ډول نښې له منځه يوسي. دې کار د مسلمانانو لوی شمير د لويديځ او سويلي ښارونو څخه چې سمندر ته نږدې دي مهاجرت ته وهڅول، او دوی د هيواد مرکز او د هغې لوړو سيمو ته خپاره شول، کوم چې په هغه وخت کې د "کنډيان" پاچاهانو تر کنټرول لاندې وو. دا سيمې اوس مهال د پلازمينې "کولمبو" شمال ته موقعيت لري.^۴

-هالنډيانو د عيسويت کمپاينونو ته دوام ورکړ او د اسلام د ظهور مخه يې ونيوله. تر هغه چې د دوی واکمنۍ پای ته ورسېده او په ۱۱۲۸ هجري قمري (۱۷۱۶ ميلادي کال) کې د ټاپو د برتانوي اشغال له خوا د دوی ځای ناستی شو، چې د پرتگاليانو او د هالنډيانو له خوا د ظلم او شکنجې پاليسي يې يو څه نرمه کړه، انګريزانو د خپلو پخوانيو د عيسويت کولو ورته پاليسي تعقيب کړه، نو دوی د ۱۱۴۴ او ۱۱۵۹ هجري قمري (۱۷۴۶-۱۷۳۲ ميلادي کال) ترمنځ ګڼ شمير ښوونځي جوړ کړل او په سيلون کې يې د ټولو فرقو او ټولګيو لپاره د تعليم دروازه پرانيسته. خو مسلمانان په اسانۍ سره هغه ورځې هېرولې نه شي چې دوی د هالنډي اشغال تر ولکې لاندې ژوند کاوه، او د دوی په ذهن کې، لويديځ تعليم د کليسا د عيسويت کولو اهدافو سره تړلی وه، او له همدې امله دوی د برتانوي تعليمي پاليسۍ سره په ډير احتياط سره مخ شول، او دا ډول تعليم يې رد کړ، او د خپلو هغو ښوونځيو څخه راضي وو چې جوماتونو سره تړلي وو، او د قرآن کریم او د اسلام د اساسي اصولو تدريس پورې محدود وو.

-که څه هم په جزيره نما کې د لويديځ تعليم ته د مسلمانانو بې زړه توب قوي توجهات درلودل، خو که چيرې د نورو ډلو په پرتله چې له دې ډول تعليم څخه ګټه پورته کوله، نو مسلمانان يې په مادي لحاظ

^۴ -په اسيا او استراليا کې د مسلمانانو لږکیو، سيد عبدالمجيد بکر، الاصفهاني مطبعه، جده، ۱۳۹۳ هـ ش، مخ. ۲۴۶.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

وروسته پاتې کړل، خو يوشی چې موږ بايد يادونه وکړو هغه دا ده چې د دې برتانوي تعليمي موسسو له لارې د نورو فرقو ډيرو پيروانو خپل دين پريښود او عيسويت يې قبول کړ، چې د سپين پوستو دين وو، خو خداى تعالى مسلمانان له دې څخه وژغورل.^۵

-د اشغالګرو د ناوړه رول او د عيسوي مبلغينو د دسيسو سره سره، د دوى د دسيسو پايلې د نيم مليون عيسويانو څخه وې، او اسلام د مالي يا سياسي ملاتړ پرته د انفرادي هڅو له لارې خپريدو ته دوام ورکړ. هغه لا هم د هغه ځورونې سره سره چې شاوخوا يې ګرځي، ثابت قدم دی.

-هغه سيمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي:

په سريلانکا کې مسلمانان په دوو لويو ډلو ويشل شوي دي: مورو او ماليزيايي. مورو د ټول مسلمان نفوس له ۹۶٪ څخه ډير جوړوي.

د "مورو" کلمه په اصل کې د ځينو اشخاصو لپاره ځانګړې وه، خو په دې وروستيو کې يې عمومي معنى ترلاسه کړې، او دا د عربو او هندي اصلي مسلمانانو لپاره کارول شوې ده.^۶

د ماليزيا خلک د ماليزيا اصلي اوسيدونکي دي چې د هالنډيانو لخوا د ماليزيا د اشغال پرمهال هيواد ته راوړل شوي وو.

-مسلمانان د هيواد په څو ولايتونو کې ژوند کوي، په شمول د: په شمال کې جافنا، مانار، او ترينکوملي؛ په مرکز کې: پوتالام، ماتالا، او کنډي؛ او په جنوب کې: پلازمينه، کولمبو، او ګال. خو ډېر يې په ختيځه سيمه کې دي.

-مسلمانان د هندو-بودايي شخړو څخه ډېر ځورېږي، چې دوى يې هدف ګرځېدلي دي، ځکه چې دوى د حکومت پر ضد د بغاوت کوونکو ياغيانو اطاعت کولو څخه انکار وکړ.

-احصايې ښيي چې په کورنۍ جګړه کې ۱,۸ ميلیونه مسلمانان ووژل شول. د دې شخړو په جريان کې د مسلمانانو کورونه هم په مکرر ډول بمبار شوي، چې له امله يې په سريلانکا کې ۳۰۰,۰۰۰ مسلمانان بې کوره شوي، او ډير يې د کډوالو په کمپونو کې ژوند کولو ته اړ شوي دي.

^۵ - په سريلانکا کې په اسلامي عربي ښوونځيو کې د عربي ژبې وضعیت: يوه تشرېحي، تحليلي او ارزيايي مطالعه، عبدالرشيد خان عبدالستار، د پي ايچ ډي تيزس، د فراغت مطالعاتو کالج، د سوډان د ساينس او ټيکنالوژۍ پوهنتون، ۱۴۳۶ هجري - ۲۰۱۵ عيسوي، مخ. ۳۵.

^۶ - [3] پخوانۍ سرچينه، مخ. ۳۶.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-خو، مسلمانان په هيواد كې له مذهبي ازادۍ څخه خوند اخلي، كه څه هم جزوي دي. دوى د هند د مسلمانانو په پرتله ښه دي، چيرې چې دوى د جوماتونو او خصوصي اسلامي ښوونځيو د جوړولو لپاره بشپړه آزادي لري. شپږ مسلمان وزيران او د پارلمان غړي لري، او د جوماتونو د څارنې لپاره د اسلامي چارو وزارت شتون لري.

-په سريلانكا كې ډير مسلمانان تاملي ژبه وايي، كوم چې د جنوبي هند د مسلمانانو ژبه هم ده. په دې ژبه كې د سريلانكا او جنوبي هند د پوهانو لخوا ډيرى اسلامي ليكنې شتون لري. خو، سنګالي ژبه، چې په سريلانكا كې د اكثریتو ژبه ده، اوس د هيواد رسمي ژبه شوې ده. له همدې امله، ډيرو مسلمانانو تاملي پريښوده او د سينهالي ژبې زده كړه يې پيل كړه، كوم چې د دوى لپاره د ژوند ژبه ګرځيدلې ده. ستونزه په سنګالي ژبه كې د اسلامي ليكنو نشتوالى دى. له همدې امله، په سنګالي ژبه كې د اسلام په اړه د كتابونو ليكلو ته بيرنۍ اړتيا ده، ترڅو اسلامي پوهاوى او اسلامي علوم د هغې له لارې خپاره شي.

-تعليمي او مدافعتي فعاليت:

-مسلمانان ډېر جوماتونه، ښوونځي او اسلامي كلتوري مركزونه لري. په سريلانكا كې شاوخوا ۴۰۰ د اراالحفاظونه، ۶۰۰ مخلوط لومړني ښوونځي، د نظاميه اسلامي پوهنتون سربيره، چې د ۱۳۹۳ هجري قمري كال د رجب په ۱۹ مه (د ۱۹۷۳ كال د اګست په مياشت كې) تاسيس شوى، شتون لري.

-د سريلانكا پلازمېنه، كولمبو، كې يو لوى اسلامي مركز، د فارغ التحصيل امامانو او واعظانو لپاره يو ښوونځى چې د اسلام د خپرولو لپاره وقف شوى، ۲۵ اسلامي ادارې، د يتيم خانو مركزونه، او يو لوى اسلامي كتابتون لري چې سلگونه اسلامي كتابونه لري. دلته يوه اسلامي محكمه هم شته چې شرعي قانون او د هغې قوانين په كورنيو چارو او معاملو كې پلي كوي.

-دوى څو د وكالت ټولنې لري چې د سريلانكا په ټولنه كې د وكالت او پوهاوي لوړولو فعاليتونه ترسره كوي. د دې ټولنو څخه يوه سلفي ټولنه ده چې مركزي په پوتالاما كې دى، چې د سريلانكا په مختلفو سيمو كې د اسلامي هويت په ساتلو او د مسلمانو كېوالو سره د مرستې په برخه كې د پام وړ رول لوبوي.

-په سريلانكا كې مسلمانان، چې يووخت د خپلو سوداګريزو كټو لپاره پېژندل كېدل، اوس د ترټولو تعليم يافته ډلې په توګه پېژندل كېږي. د رسنيو ځينې سرچينې ښيي چې په پوهنتونونو كې ښوونځيو او كالجونو ته د مسلمانو زده كوونكو شمير زيات شوى دى. په تعليم باندې د تمرکز كولو سره، دوى د ښوونكو د

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

چمتو کولو خنډ لري کړی دی چې کولی شي خپلو ماشومانو ته په داسې ټولنه کې چې د مختلفو رجحاناتو څخه ډکه ده، سالمه عقیده يې چمتو کړي. دا د دواړو جنسونو د مسلمانانو ښوونکو د شتون له امله دی، چې اوس په مختلفو برخو کې تخصص لري، لکه انجینري، طب، محاسبې او مدیریت، د سريلانکا پوهنتونونو په مختلفو کالجونو کې د پوهنځي غړو سربيره.

-خود مسلمانانو شرایط د مطلوب او مطلوبې کچې څخه ښکته پاتې دي، سره له دې چې د دوی له منځ څخه وزیران او په پارلمان کې د دوی استازي شتون لري. نن ورځ مسلمانان چې تر ټولو لویه ستونزه ورسره مخ دي دا ده چې څنگه خپل اسلامي هویت په داسې ټولنه کې وساتي چې مذهبي او کلتوري تنوع لري، سربيره پردې چې دوی د حکومت ملاتړ لرونکي بودايي اکثریت لخوا ځورول کېږي، کوم چې د مسلمانانو په منځ کې عیسویت خپروي .

-جوماتونه او اسلامي ادارې :

۱-د الابرار جومات برواله. ۲-د پیرولا جومات.

-په سريلانکا کې ډېر جوماتونه شته، چې ځينې يې د معمارۍ ډیزاین او همغږۍ له مخې توپیر لري. شاید د دې تر ټولو مشهور د پیرولا جومات وي، او همدارنگه د کولمبو لوی جومات ، چې د دارچيني باغونو او ښکلي گلونو په مینځ کې موقعیت لري. په سريلانکا کې د مسلمانانو موقعیت پورې اړه لري، نور کوچني جوماتونه هم شته.

-د کولمبو لوی جومات :

د ځينو واعظانو په وینا، "په سريلانکا کې د جوماتونو شمیر له دوه زرو څخه ډیر دی، او په لویو کلیو کې له یو څخه ډیر جوماتونه شتون لري، او همدارنگه د ټيکایا په نوم د لمانځه خونې شتون لري. په لویو ښارونو کې له یو څخه ډیر جوماتونه هم شتون لري. د مثال په توګه، د هیواد په مرکز د کنډي په ښار کې، کوم چې د بودایانو لپاره یو تاریخي ښاردی، د دوی تر ټولو لوی او مقدس معبد شتون لري. پدې ښار کې اوه جوماتونه شتون لري، چې په ټولو کې د جمعې لمونځونه کوي."

-ځينې اسلامي ټولنې هم شته، چې تر ټولو مهمې يې د سريلانکا مسلمانانو ټولنه او د مالیان ټولنه ده، چې له ۱۳۶۵ هجري قمري کال (۱۹۴۶ میلادي کال) راهيسې په سريلانکا کې د متحده ملي ګوند سره تړاو لري. دا اسلامي ټولنې د سختو اقتصادي شرایطو سره سره په خصوصي ښوونځيو کې مسلمانو

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

ماشومانو ته د اسلامي علومو د تدريس څارنه کوي. دوی د اسلام تعليمات هر هغه چا ته تشرېح کوي چې غواړي وې پيژني ترڅو اسلام پاتې شي او خپور شي.

-لومړۍ: په اسلامي ټولنه کې غږ:

اسلامي غورځنگونه د تبليغ دنده ترسره کوي، او هغه دا دي: تبليغي جماعت، جماعت اسلامي، او سلفي جماعت. نورې ټولنې هم شته، لکه د جماعت علماء، چې په ټوله سريلانکا کې خپرې شوې دي. خو دا غورځنگونه په اسلامي نړۍ، په ځانگړې توگه عربي نړۍ کې د اسلامي غورځنگونو تر اغيز لاندې راڅرگند شول. نو، دغه کار د دوی گټې او سازمانونه ونيول، او دا زموږ په څير هيواد لپاره مناسب نه دی - يو هيواد چې موږ پکې اقليت يو - او اوس دا غورځنگونه دا احساس کوي، نو دوی هڅه کوي چې د خپلو غورځنگونو او خپلو گټو په جوړښت کې ځينې بدلونونه راولي.

دوهم: د اسلامي ټولنې څخه بهر غږ:

-د بودايانو، سېاليانو او هندوانو ترمنځ د تبليغي ټولنو کار روان دی، او په دې برخه کې څلور مهمې ټولنې کار کوي، مگر د ښه پلان جوړونې او کافي سازمان پرته؛ له همدې امله، موږ گورو چې د نويو مسلمانانو پالنه او روزنه په سريلانکا کې يوه خورا ستونزمنو کارونو څخه ده. خو، د اسلام په منلو کې د پام وړ زياتوالی راغلی دی، او بودايان تر ټولو زيات اسلام ته اوښتي دي.

-په دې برخه کې د کارکوونکو په منځ کې يوه احصايه شته چې وايي: له څلورو څخه يو تن

هره ورځ په اسلام کې داخلېږي، زه فکر کوم چې دا يوه مبالغه شوې احصايه ده، خو که وويل شي: په مياشت کې له څلورو څخه يو تن په اسلام کې داخلېږي، دا يوه معقوله شمېره ده.

-د سريلانکا واعظ همدارنگه د هيواد د مسلمانانو په ژوند باندې د دعوت غورځنگ اغيزې روښانه کړې. هغه په سريلانکا کې د واده په اړه د مسلمانانو ځينې دودونه بيان کړل، چېرې چې دوی د ميرمنې له کورنۍ څخه پيسې، ځمکه او شايد کور اخلي. دا دود د هندوانو لخوا معرفي شوی، خو دوی لاهم د جهيز په توگه لږ مقدار ورکوي. دا دود اوس مهال د له منځه تلو په حال کې دی، که څه هم د هيواد په ختيځه برخه کې يې نفوذ لاهم پياوړی دی.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

بيا ميره د واده په ورځ يا شپه د ښځې کور ته ځي، او د ناوې کورنۍ د هغې لپاره يوه ميلمستيا چمتو کوي، او بيا ميره په راتلونکو ورځو کې ميلمستيا کوي.

د روژې، واده، نوي ماشوم او نوي کور ته د ننوتلو لپاره ډېر دودونه وو، خو دا دودونه له منځه تللي دي. سلفي غورځنگ د دې ټولو دودونو سره مبارزه وکړه، او هغه يې بدعتونه او گمراهۍ گڼلې.

-د کولمبولوی جومات :

- "سيلون ته سفر او د مسلمانانو د شرايطو په اړه بحث" کتاب د دې ليکوال محمد بن ناصر العبودي لخوا ليکل شوی، چې پخپله يې سريلانکا ته سفر کړی وه، د کولمبولوی جومات تشرېح کوي، چېرې چې هغه وويل:

"د جمعې د لمانځه وخت وه ما وغوښتل چې هلته په ترټولو مهم جومات کې لمونځ وکړم. دوی وويل: دا د کولمبولوی جومات دی."

-دوی موږ ته د دې تاريخ په اړه وويل: دا د سيلون په ټول ټاپو کې لومړنی جومات دی، او دا د عربانو لخوا څلور پيړۍ دمخه جوړ شوی دی. د دې ثبوت دا دی چې کله پرتگاليان دې ښار ته راغلل، نو دوی يې نقشه رسم کړه او جومات يې ثبت کړ، او دا په دې کې يوازينی جومات وه.

خو، ودانۍ يې نوې ده او يوازې څلور کاله دمخه بشپړه شوه. د زرې ودانۍ په اړه، يوازې ځينې بهرنۍ ديوالونه او د بهرني انگر د ځينو ديوالونو بنسټونه پاتې دي.

-د جومات د معمارۍ په اړه، مسافر او ليکوال وويل: "د جومات د جوړښت او معمارۍ په اړه، دوی خورا عجيب دي، ځکه چې دا د اصلي جومات په بڼه جوړ شوی وه چې سړي د عربي گنبدونو سره ورته والی لري، دا د عربي ساختماني هنر دی، د جومات د پاتې برخې سره د لوړو ستونو لخوا ملاتړ شوی چې د استوگنې ودانيو څلور يا پنځه پوړونو ته لوړيږي. په هرصورت، د هغې په دريو خواوو کې، د سويلي اړخ پرته، دوی پراخه آرکيډونه جوړ کړل چې سړي د آرکيډونو لخوا لوړ وو، نو د جومات اړخونه درې پوړونه لوړ وو، پداسې حال کې چې اصلي جومات پخپله، د گنبد په سر کې، يو پوړ وه. په روښانه شرايطو کې، دا ويل کیدی شي چې د جومات په دريو خواوو کې دا اضافي کيسې د نړۍ په کچه د سينما تياترونو او پارلمان هالونو کې آرکيډونو ته ورته دي، چېرې چې خبريالان يا هغه څوک چې د غونډې څارنه

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

کوي اوبرخه په کې نه اخلي موقعيت لري. سربيره پردې، دوی په دې جومات کې د اړتيا په وخت کې د لمونځ کوونکو لپاره يو اضافي ځمکنی پور هم جوړ کړ.

د دې ظرفيت له امله، ما وليدل چې جومات د لمونځ کوونکو سره تقريبا ډير کوچنی و، او ما له امام څخه د نږدې شمير په اړه وپوښتل، او هغه ځواب ورکړ: جومات د پنځلس زره لمونځ کوونکي ځای کولی شي. زه فکر کوم چې هغه کسان چې په دې کې يې لمونځ کاوه، سره له دې چې د دوی شمير ډيروو، خو هغه مقدار ته ونه رسيدل.

- "دا ټول کارونه، هڅې او لگښتونه د هيواد د خلکو لخوا ترسره شول. هغه انجينر چې د دې ودانۍ ډيزاين او څارنه يې کوله يو مسلمان وطنپال وه چې سيد محمد عبدالرحيم نومیده. ټول لگښتونه دخلکو په هڅو سره وشول. دوی د جمعې له لمانځه وروسته د هيواد په بيلابيلو برخو کې داعانې په راټولولو کې ډيروخت تيرکړ تر هغه چې دوی د دې لوی ودانۍ د جوړولو لپاره کافي پيسې ټولې کړې، دوی وويل چې مسلمانان لاهم د جومات بشپړولو لپاره ډيرو پيسو ته اړتيا لري، په ځانگړي توگه د هغې د تاسيساتو بشپړولو لپاره. دوی د دې لپاره يو توشک هم اخلي، ځکه چې ما وليدل چې عبادت کوونکي د توشک پرته په ټابلونو کې لمونځ کوي، پرته له ځينو کونجونو څخه چې لا تر اوسه ټايل شوي ندي، چيرې چې زاړه توشکونه شتون لري."

تشنابونه هم ترميم ته اړتيا لري. دا جومات په ټول سيلون کې لومړنی جومات دی چې جوړ شوی دی، او له همدې امله د دوی په منځ کې لوړ مقام لري. د دې امام د واده ثبتوونکو او په ازدواجي چارو کې د سولې قاضي هم دی، او هغه خپل معاش د اسلامي ټولنې څخه ترلاسه کوي چې دا اداره يې څاري.

د جومات تفصيل :

له دې جومات څخه د سيلون ټولو خلکو ته د روژې مبارکې مياشتې او د اخرونو د دوو ورځو اعلان کيږي.

-يو له هغو غوره شيانو څخه چې ما په انگرې کې وليدل هغه هلته يو توپ وه، نو ما د جومات په انگرې کې د دې توپ د شتون اهميت په اړه فکر پيل کړ، او ما وويل چې شايد دا يولرغونی توپ وي چې مسلمانانو په يو وخت کې له ځانه پرې دفاع کړې وي، مگر زما وروڼه وويل چې دا توپ د روژې د پيل او د روژې

دسریلانکا دمسلمانانو حالت

په شپو کې هره ورځ د پيشلمي او افطار د وختونو د اعلان لپاره کارول کېږي، او حکومت د هغې د ډزو سره مخالفت نه کوي، که څه هم مسلمانان په هیواد کې اقلیت دي.

-د جومات د څو پوړیزو ودانیو په دریم پوړ کې، موږ د مسلمانو ماشومانو لپاره د قرآن کریم ښوونځی ولید، لکه څنگه چې په ډیرو هیوادونو کې دود دی چېرې چې مسلمانان اقلیت وي، ځکه چې دوی په جومات کې یو تړلی ښوونځی جوړ کړ.

-موږ د جومات سیل ته لاړو، کوم چې مسلمانان ورسره په بشپړ ډول تړاو لري او د مسلمانانو وقف دی. دوی موږ ته د لومړي زوړ جومات ځای وښود، کوم چې کوچنی وه، مگر ټول دیوالونه یې ویجاړ شوي وه پرته له دې چې د بهرني دیوال پاتې برخه وي، چې په روښانه عربي رسم الخط کې دا عربي جمله په دې بڼه لیکل شوې وه (المسجد الکبیر فی کولمبو)، او دوی د کولمبو کلمه په دې ډول په نښه کړه.

د جومات تر څنگ، د دوی ترمنځ هیڅ شی نشته پرته له یوې زرې ودانۍ چې د حمیدیه ښوونځي په نوم یادېږي، چې نیته یې په عربي ژبه په خراب لاس لیکل شوې وه، په لاندې ډول: (المدرسه الحمیدیه فی جمادي الاولی فی عام ۱۳۱۸ هـ و جزاکم الله خیرا). شاید دا د هغې د جوړولو نیته وي، کومه چې د سرو خښتو څخه جوړه شوی ودانی ده چې په قوي، جامع رنگ پوښل شوې ده چې دا د ډبرود ودانۍ په څیر ښکاري، او د هغې په سر کې درې منارونه، یا سمبولونه دي ځکه چې دوی د منارونو کچې ته نه رسېږي، چې په هر یو یې یوه نیمه میاشت رسم شوی چې په مینځ کې ستوری لري.

لیکوال جومات ته د خپل سفر تفصیل په دې سره پای ته رسوي:

"زه دا جومات د دې هیواد د خپلو مسلمانو ورونو په ویره کې پریښودم چې د خپلې بې وزلۍ او مرستې اړتیا سره سره، خپلې چارې پخپله اداره کوي. ما د هغو جوماتونو د شمیر په اړه وپوښتل چې یوازې په کولمبو کې د جمعې لمونځ پکې کېږي، ځکه چې کله ما دومره ډیر خلک ولیدل، ما فکر کاوه چې دا د جمعې د لمانځه یوازینی ځای دی. دوی ځواب ورکړ، 'څلور سوه جوماتونه دي.'"

په سریلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقیقت:

-په سریلانکا کې مسلمانان کلتوري او سیاسي شتون لري، خو دوی ځورول کېږي او د دوی ژوند او ملکیت د افراطي بودایانو ډلو لخوا په نښه کېږي، چې د دوی په وړاندې په میانمار کې د خپلو بودایانو سیالانو په څیر ورته لاریونونه کوي.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

- چيرته چې دوی د روھينګيا مسلمانانو په وړاندې وحشتناک جرمونه ترسره کوي.

-د ۱۴۲۷ هجري قمري کال د صفر په مياشت کې (د ۲۰۰۶ کال د مارچ په مياشت کې)، د پلازمېنې کولمبو ۳۵۰ کيلومتره ختيځ ته د اکراپتي ښار په يوه جومات کې د نامعلومو کسانو لخوا د لاسي بمونو په چاودنه کې څلور مسلمانان شهيدان او نور ټپيان شول، چيرې چې سلګونو خلکو لمونځ کاوه.

-بودايانو د ۱۴۳۴ هجري قمري کال د روژې په مياشت (د ۲۰۱۳ کال د اګست په مياشت کې) د پلازمېنې په يوه ګاونډ کې پر يوه جومات هم تاوتريخوالی وکړ، چې له امله يې مسلمانانو جومات وتاړه او خپل عبادت ځای يې زاړه جومات ته انتقال کړ.

-د ۱۴۳۴ هجري قمري کال د جمادي الاول په مياشت کې (د ۲۰۱۳ کال د اپريل په مياشت کې)، د ګواښل شويو خلکو لپاره د جرمني سازمان (DOP) د بودايي قدرتونو غورځنګ، چې افراطي بودايي ملتپال تمايلات لري، په سريلانکا کې د مسلمانانو پر وړاندې د بريدونو او پارونې مسؤل وباله. دا يادونه وشوه چې دا غورځنګ، چې د PBS په لنډيز پيژندل کېږي، د "بودايانو لپاره سريلانکا" شعار غوره کوي او د مسلمان اقليت د جلا کولو غوښتنه کوي. د فيسبوک له لارې په سريلانکا کې د اسلامي دودونو، په ځانګړې توګه حلال خواړه او د ښځو حجاب د ردولو غوښتنې هم پيل کړې.

-د ۱۴۳۵ هجري قمري کال د شعبان په مياشت (جون ۲۰۱۴ ميلادي) کې د مسلمانانو پر وړاندې تاوتريخوالی بيا پيل شو، چې دوې ساحلي سياحتي سيمې په ښه شوې چې اکثريت يې مسلمانان وو. بودايان د هغو بريدونو تر شا وو، چې د څلورو کسانو د مړينې او په سلګونو کورونو او دوکانونو د سوځولو لامل شول.

-په ۱۴۳۸ هجري (۲۰۱۷ ميلادي کال) کې، د پلازمېنې جنوب ته په ۱۱۵ کيلومتري کې د ګينټوتا په سيمه کې د دوو مياشتو په موده کې پر مسلمانانو له شلو څخه زيات بريدونه وشول، چې پکې د مسلمانانو د ملکيت کاروبارونو سوځول او په جوماتونو د پټولو بمونو بريدونه شامل وو.

-د ۱۴۳۹ هجري قمري کال د جمادي الآخره (۲۰۱۸ کال د مارچ) په پيل کې، د کنډي په سيمه کې د بودايانو او مسلمانانو ترمنځ د نښتو وروسته د مسلمانانو کورونه او کاروبارونه ويجاړ شول چې په پايله کې مړينه رامنځته شوه او چارواکي يې د بېرني حالت اعلانولو ته اړ کړل.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-د افراطي ډلو له خوا پر مسلمانانو، د هغوی پر جوماتونو او د هغوی پر ملکیتونو د بریدونو پېښې بې له ځنډه دوام لري، چې د مسلمانانو ژوند یې تر ګواښ او محاصرې لاندې راوست.^۷

د بودایانو لخوا د سريلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه :

نارینه مسلمانان د جون په ۲۶ مه، ۲۰۱۷ کال کې د سريلانکا په کولمبو کې د روژې د مبارکې میاشتې د پای ته رسېدو په مناسبت د کوچني اختر په لمانځه کې ګډون کوي. رويترز/دینوکا لیاناوات

-رسمي اټکلونه ښیي چې په سريلانکا کې د مسلمانانو شمېر ۱۰٪ دی (رويترز)

۲۰۱۸/۳/۱۱

-په سريلانکا کې مسلمانان کلتوري او سیاسي حضور لري، خو دوی ځورول کېږي، او د دوی ژوند او ملکیت د افراطي بودايي ډلو لخوا په نښه کېږي. دوی د مسلمانانو پر وړاندې تاوتریخوالی هڅوي، لکه څنګه چې په میانمار کې د دوی بودايي سیالان یې کوي، د روهینګیا دمسلمانانو پر وړاندې وحشتناک جرمونه ترسره کوي.

-سريلانکا ته د اسلام راتګ هند او د اندونیزیا ټاپوګانو ته د هغې له راتګ سره تړاو درلود. د لومړۍ هجري پېړۍ په پای او د دوهمې هجري پېړۍ په پیل کې، د هند تامل مسلمانان او د ملایا او اندونیزیا مسلمانان دې هېواد ته راغلل.

-په سريلانکا کې د مسلمانانو د شمیر په اړه ارقام توپیر لري. که څه هم په ۲۰۱۲ کال کې خپاره شوي رسمي احصایې تاییدوي چې دوی د ۲۱ ملیون نفوس نږدې ۱۰٪ جوړوي، د ادارو سرچینې وايي چې دوی د نفوس ۷٪ جوړوي. خو مسلمانان په دې باور دي چې د دوی سلنه لوړه ده.

-د مختلفو خبري سرچینو له مخې، بودایان د سريلانکا د نفوس ۷۰٪ جوړوي، پداسې حال کې چې تامیلان، چې اکثریت یې هندوان دي، شاوخوا ۱۳٪ جوړوي.

^۷ <https://twitter.com/Shuounislamiya/status/1128722637889269760>

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-ډير مسلمانان د سريلانكا په ختيځ او مركزي برخو كې ژوند كوي، په ځانگړې توگه د كينډي په سيمه (مركزي) كې. د دوی د جوماتونو شمېر ۲۰۰۰ اټكل شوی، چې په ټولو لويو ښارونو او كليو كې ويشل شوي دي چيرې چې دوی خپاره شوي دي. دوی خپل اسلامي ښوونځي او انستيتيوتونه هم لري. ځينې سرچينې ښيي چې دوی په هيواد كې تر ټولو تعليم يافته ډله گنل كيږي.

-شتون او كړاو:

د ميانمار د بې وسو روھينگيا مسلمانانو برعكس، د سريلانكا مسلمانان په سياسي ژوند كې برخه اخلي، په پارلمان او وزارتونو كې استازي لري، او د سريلانكا د مسلمانانو شورا په څير استازي ادارې لري، چې د مدني ټولنې استازي پكې شامل دي.

-خو، په سريلانكا كې مسلمانان لا هم له محروميت سره مخ دي، او د دوی كورونه، سوداگري او جوماتونه په نښه شوي دي. دوی د ۱۹۸۳ او ۲۰۰۹ كلونو ترمنځ د تامل-سنيالي جگړې له امله ډېرزيانمن شول، كله چې د تامل ياغي غورځنگ د هيواد له شمال څخه له ۷۰،۰۰۰ څخه ډير مسلمانان بې ځايه كړل.

-د ۲۰۰۶ كال په مارچ كې، څلور مسلمانان هغه وخت شهيدان او نور تپيان شول كله چې نامعلومو بريدگرو د پلازمېنې كولمبو ختيځ ته ۳۵۰ كيلومتره لرې د اكاراپتي په ښارگوټي كې په يوه جومات لاسي بمونه وغورځول، چيرې چې سلگونه خلکو لمونځ كاوه.

-بودايانو د ۲۰۱۳ كال په اگست كې د پلازمېنې په يوه گاوند كې په يوه جومات باندې هم تاوتريخوالی وکړ، چې مسلمانان يې دې ته وهڅول چې جومات وتړي او يوه زاړه جومات ته انتقال شي ..

-د ۲۰۱۴ كال په جون كې د مسلمانانو په وړاندې تاوتريخوالی بيا پيل شو، چې دوه ساحلي سياحتي سيمې يې په نښه شوې چې اكثريت يې مسلمانان وو. د بودايانو له خوا ترسره شوي بريدونه د څلورو كسانو د شهيدانكېدو او په سلگونو كورونو او دوكانونو د سوځېدو لامل شول.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

- په ۲۰۱۷ کال کې، د پلازمېنې جنوب ته په ۱۱۵ کيلومترۍ کې د گينټوتا په سيمه کې د دوو مياشتو په موده کې پر مسلمانانو له ۲۰ څخه زيات بريدونه وشول، چې پکې د مسلمانانو د ملکيت کاروبارونو سوځول او په جوماتونو د پټرول بمونو بريدونه شامل وو.

- د ۲۰۱۸ کال د مارچ په لومړيو کې، د کنډي په ولسوالۍ کې د مسلمانانو کورونه او دوکانونه د بودايانو او مسلمانانو ترمنځ د نېستو وروسته ويجاړ شول چې په پايله کې يې مرگونه رامنځته شول او چارواکي يې د بېرني حالت اعلانولو ته اړکړل.

- دا پېښه وروسته له هغه رامنځته شوه چې د مسلمانو ځوانانو يوې ډلې د ډيگانا په سيمه کې د ترافيکي پيښې وروسته په سنهالي بودايي لارۍ چلوونکي باندې بريد وکړ او هغه يې وواژه. د ۲۰۱۸ کال د مارچ په ۷ مه، په همدې سيمه کې د کور د اور لگېدلو له امله يو ځوان مسلمان سړی هم د ساه بندېدو له امله شهيد شو.

مسلمانان څوک په نښه کوي؟

مسلمان مشران بودايي افراطيان تورنوي چې د دې بريدونو مسؤل دي چې مسلمانان په کې په نښه کيږي. دوی ادعا کوي چې مسلمانان د هيواد ډيرى سوداگرۍ کنټرولوي او هڅه کوي چې د دوی د زېږون کچه لوړه کړي او په پټه توگه د سنگاليانو او بودايانو شنډولو سره په ډيموگرافیک ډول تسلط ولري.

- د ۲۰۱۸ کال د مارچ د پيښو په جريان کې، د سريلانکا پوليسو اعلان وکړ چې دوی د يوې سخت دريځې بودايي ډلې غړي نيولي دي، او ادعا يې کوله چې دې ډلې د مسلمانانو په وړاندې د کرکې وينا لرونکي ويډيوگانې خپرې کړې دي.

- د ۲۰۱۳ کال په اپريل کې، د گواښل شويو خلکو لپاره د جرمني سازمان (DfTP د بودايي قدرتونو غورځنگ، چې افراطي بودايي ملتپالنې ته تمايل لري، د سريلانکا د مسلمانانو پر وړاندې د بريدونو او هڅونې مسؤل وباله. سازمان يادونه وکړه چې دا غورځنگ، چې د PBS په لنډيز سره پيژندل کيږي، د "بودايانو لپاره سريلانکا" شعار غوره کوي او د مسلمان اقليت د جلا کولو غوښتنه کوي. دې په فيسبوک

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

کې هم غبرونه پيل کړل چې په سريلانکا کې اسلامي دودونه رد کړي، په ځانگړي توگه حلال خواړه او د بنځو حجاب .

-د يادونې وړ ده چې د ۲۰۱۸ کال د مارچ په ۹مه په پلازمېنه کولمبو کې سلگونو بودايي راهبانو او فعالانو د مسلمانانو پر وړاندې د تاوتریخوالي د غندلو لپاره يوه مظاهره وکړه. د بېکڅو ملي جبهې وويل چې دوی د خاموش لاريون غوښتنه د "فرقه ايزو نښتو چې د ملت يووالي له منځه وړي" په وړاندې د اعتراض لپاره کړې ده.

-منځلارو بودايي مشرانو دغه تاوتریخوالی وغانده، او ډېرو سريلانکايانو په تويتر کې د بودايي راهبانو عکسونه خپاره کړل چې د جمعې د لمانځه پر مهال جوماتونو ته ورځي ترڅو خپل پيوستون څرگند کړي.

-د مسلمانانو پر وړاندې د حکومت ظلمونه :

-په سريلانکا کې د مسلمانانو ځورونه د افراطيانو او نژاد پرستانو په کړنو پورې محدوده شوې نه ده بلکې په حکومتي قوانينو هم بدله شوې ده چې د مسلمانانو فعاليتونه او آزادۍ محدودوي. پدې کې هغه څه شامل دي چې په ۱۴۴۲ هجري (۲۰۲۱ ميلادي) کې پېښ شول کله چې د سريلانکا کابينې په عامه ځايونو کې په نقاب اغوستلو بنديز او په هيواد کې يې له زرو څخه ډير اسلامي ښوونځي وتړل.

-سريلانکا وروسته د خپل تش په نامه ترهگرۍ ضد قانون د احکامو پلي کولو اعلان وکړ، چې موخه يې د هغه څه سره مبارزه وه چې دوی يې "مذهبي افراطيت" بولي. دا اقدامات حکومت ته پراخ واک ورکوي چې شکمن کسان د "بې قانونه کولو" په موخه تر دوو کلونو پورې توقيف کړي.

-د سريلانکا ولسمشر گوتابايا راجاپاکسا پرېکړه کړې چې د ترهگرۍ ضد قانون له مخې اقدامات پلي کړي، چې د هر هغه چا د نيولو اجازه ورکوي چې "د مذهبونو، نژادونو، يا ټولنو ترمنځ د تاوتریخوالي يا شخړو په اعمال کې د ښکېلتيا، يا د مختلفو ټولنو ترمنځ د دښمنۍ يا احساساتو ساتلو" شک لري. په حقيقت کې، د ترهگرۍ ضد قانون د تاوتریخوالي د ردولو په پلمه د اسلام پر ضد قانون گرځېدلی دی. په ځانگړې توگه په ۱۴۴۴ هجري قمري کال (۲۰۱۹ ميلادي کال) کې د ايسټرېمي چاودنو وروسته، چې په کولمبو کې يو شمير لوکس هوټلونه او کلیساگانې او د هيواد په ختيځ کې يو شمير ځايونه يې په نښه

^۸ - سرچينه: الجزيره + ادارې + ويب پاڼې.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

کړل. په دې بريدونو کې د بهرنيانو په گډون ۲۵۰ کسان ووژل شول. له دې بريدونو وروسته د مسلمانانو د بدناملولو لپاره کمپاينونه پيل شول، او اسلاموفوبيا او د دوی په سوداگرۍ او ورځني ژوند کې د يو ناغوښتل شوي اقليت په توگه د مسلمانانو ځورونه زياته شوه.

-سره پر دې ټولو، مسلمانانو صبر کړی او د خپلو ځينو حقونو د ترلاسه کولو توان يې ترلاسه کړی دی، لکه څنگه چې دوی د کوويډ-۱۹ وبا په جريان کې کړي وو. دوی په کلکه او غوسه سره احتجاج وکړ ترڅو د حکومت له خوا د کوويډ-۱۹ ناروغانو، په شمول د ماشومانو د جسدونو د سوځولو عمل ودروي. اودوی بريالی شول چې د دې سوځولو د دوام مخه ونيسي، کوم چې د مړو د سمبالولو په اړه د اسلامي قانون څخه سرغړونه ده.^۹

- اسلامي تبليغي غورځنگ پرمختگ ته دوام ورکوي او پايلې يې ترلاسه کوي. دا د اسلام د دين د عظمت يوه برخه ده، چې خپل ځواک، نښې، معجزې او د رېښتيني خدای تعالی ژمنه لري:

الله جل جلاله فرمائي: يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (۸) ^{۱۰}

ژباړه: "دوی غواړي د خدای رڼا په خپلو خولو سره مړه کړي، مگر خدای به خپله رڼا بشپړه کړي، که څه هم کافران يې نه خوښوي".

په سريلانکا کې د مسلمانانو غبر موجود دی:

-په سريلانکا کې مسلمانان د هغو انديښنو او ظالمانه پاليسيو سره سره چې دوی يې نيولي دي، د ملت له بدن څخه جلا شوي نه دي. دوی د هغه لوی لاريون تر شا وو چې هيواد يې د اسراييلي اشغالگر د لومړي سفير له ټاکل کيدو وروسته شاهد وو. د جمعې له لمانځه وروسته (۱۴۲۲/۴/۲۱ هجري قمري کال چې د ۲۰۰۱ کال د جولای له ۱۳ مې سره سمون لري) د ټاپو په ختيځ ساحل کې په څو سيمو کې په سلگونو مسلمانان د اعتراض په توگه سرکونو ته راووتل.

-د اسراييلو له نيواک سره د سريلانکا د حکومت اړيکې د خپلو گټو سره سم يې بدلونونه ليدلي دي. وروسته له هغه چې سريلانکا په ۱۳۹۰ هجري قمري کال (۱۹۷۰ ميلادي کال) کې له تل اييب سره

^۹ - <https://twitter.com/turkistantuzbah/status/1640079533612097539>

^{۱۰} - سورت الصف آيت ۸.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

ډيپلوماتيکي اړيکې وځنډولې، ځکه چې د فلسطين له سيمو څخه يې د وتلو انکار وکړ، نو د ۱۴۰۳ هجري قمري کال (۱۹۸۳ ميلادي کال) وروسته يې محدودې اړيکې بيا پيل کړې. بيا اړيکو په ۱۴۲۱ هجري (۲۰۰۰ ميلادي کال) کې پراختيا وموندله، يوه ورځ وروسته له هغه چې هند د تامل ياغيانو په وړاندې په جگړه کې کولمبوته د پوځي مرستې ورکولو څخه انکار وکړ، او ورپسې د سريلانکا پوځ د اسراييلي اشغال څخه تجهيزات او وسلې واخيستې.

د دردونو په منځ کې هيله :

زه د واعظ شيخ منصور ابو صالح د ځواب له امله ودرول شوم؛ په سريلانکا کې د خلاص قرآن کالج بنسټ ايښودونکی او رييس، د سريلانکا د مسلمانانو د اسلام په اړه د پوهاوي په اړه: ايا دا يو سطحي مفهوم دی، يا دوی په اسلامي علومو کې ژور مهارت لري او اسلامي ژوند تېروي؟ ايا کومه ځانگړتيا شته چې دوی له عربي مسلمانانو څخه جلا کوي؟ هغه ځواب ورکړ:

"زه درې شيان روښانه کوم:"

۱- **د سريلانکا اسلاميانو** دوديزه اسلامي پوهه پرمهال اخيستې ده. دوی مذهبي مدرسې لري چې داسې عالمان فارغوي چې مسلمانانو ته روزنه او معلومات ورکوي. دا ښوونځي يوزرو نصاب لري چې د عصري دور يا مسلمانو اقليتونو لپاره مناسب نه دی. ډير دا پوهان د معاصرې نړۍ، د هغې د ستونزو، رجحاناتو او نظرونو په اړه هيڅ معلومات نلري. ډير يې د تبليغي جماعت يا سلفيت سره تړاو لري. له همدې امله، د سريلانکا مسلمانان د اسلام په اړه په خپله پوهه کې سطحي دي.

۲- **خو اسلامي بې داری** په سريلانکا کې اغېز وکړ؛ بې اسلامي غورځنگون هر څرنگند شول، او پراخ شول...

د اسلام د مفهوم لپاره، اسلامي پوهنتون راڅرگند شو، کوم چې يولور اسلامي انستيتيوت دی، که څه هم دا د اسلامي پوهنتون کچې ته نه دی رسيدلی، او فارغينو يې په اسلامي زده کړو خورا لوی نفوذ درلود، مگر ژور کلتور لاهم د سريلانکا د مسلمانانو څخه لرې دی؛ ځکه چې د لويديځ متمدن روڼ اندي دې ډگر ته نه دي ننوتلي.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

۳- **له دې نـظره، موږ** - د عادي پوهنتون ځينې فارغانو - د خلاص قرآن کالج تاسيس کړ، او موږ د تعليم يافته طبقې سره د لويديځ کلتور سره وصل شوو، او اوس، لږ څه، موږ گورو چې تعليم يافته خلک د خلاص قرآن کالج سره يوځای کېږي.

-په سريلانکا کې اسلامي ژوند په اصل کې يو ظاهري ژوند دی؛ ډېر مسلمانان د مذهبي مراسمو په اړه ډېر حساس دي، او همدارنگه په خوړو، څښاک، جامو او اړوندو چارو کې څه حلال دي او څه حرام دي، خودوی په دې اړه اندېښنه نه لري چې په مالي معاملو او اسلامي اخلاقو کې څه حلال دي او څه حرام دي.

-په ډېرو کليو کې د زکات کورونه او په ځينو ښارونو کې اسلامي بانکونه شته. خو، دا ادارې په خپل ډگر کې د اسلام په اړه پوهه نلري، او د دوی سازماني جوړښت د مطلوب معيار سره سم نه دی. دوی د غير مسلمانانو سره په خپلو معاملو کې هم پاتې راځي.

په سريلانکا کې د مسلمانانو لپاره تعليم په دوو برخو ویشل شوی دی: مدني تعليم او مذهبي تعليم.

ډير مسلمانان مدني زده کړې ترلاسه کوي، پداسې حال کې چې مذهبي زده کړې اکثره د کمزورو او منځنۍ کچې خلکو لخوا ترسره کېږي. هغه کسان چې په عربي اسلامي پوهنتونونو کې يې زده کړې کړې دي، له هېواده وتلي دي، او له هېواد سره يې اړيکې کمزورې دي.

-دا د اسلامي هيوادونو واعظانو ته د همکارۍ او ستراتيژيکو ملاترو اتحادونو د جوړولو لپاره د هڅونې غوښتنه کوي، نه يوازې د سريلانکا د ملاتړ ادارو او پلانونو له لارې، بلکې د تعليمي او رسنيزو ادارو، اقتصادي سيستم او د هغو پروژو امکاناتو له لارې چې په ځمکه کې د اسلام د بنسټ ايښودلو او د اسلامي ټولنو لپاره د پياوړتيا د لارو چارو د خوندي کولو لپاره کار کوي، د صفونو د يووالي، نظم او د اهدافو او ميتودونو د پاکوالي له لارې. دا د اسلامي تاريخ د ژوروالي سره سمون لري چې د لويديځ له اشغال څخه مخکې په دې هيواد کې د اسلامي دولت د تاسيس لامل شو!

-د سريلانکا مسلمان اقليت لا هم مالي ملاتړ، په محلي ژبه کې اسلامي کتابونو، د اسلامي ښوونځيو او اداري پروژو پراختيا او پياوړتيا، اسلامي رسنيو، او د کډوالو او يتيمانو لپاره مرستې ته اړتيا لري. د سريلانکا دمسلمانانو لپاره د کارموندنې په اړه ټينگار، نه د بودايانو يا هندوانو لپاره، او په ټولو اقتصادي پروژو کې مسلمانانو ته لومړيتوب ورکول، د يادونې وړ ده.

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

-د هر مسلمان ملت دننه د بيا احيا ځواک او عوامل شتون لري. د دوی پياوړي کول يوه هوښياره او شعوري هڅه ده چې له هغه تياره تونل څخه راووي چې مسلمان ملت يې له هغه وخت راهيسې ځورولی دی کله چې لويديځ اشغالگر پوځونه دمسلمانانو ځمکو ته ننوتل.

-خدای دې هغو با احساسه اشخاصو ته برکت ورکړي چې د منظم اداري کار تعقيب او د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په لاره کې د مسلمانانو د يووالي مفکورې او د نيکۍ او تقوا په همکارۍ سره د اسلامي امت د يووالي لپاره ژمن دي تر هغه چې د يو جامع او خپلواک اسلامي خلافت لپاره اړين شرايط پوره شي، او خدای دې اسلامي امت ته د حاکميت بيرته راستنيدو اجازه ورکړي.^{۱۱}

د سريلانکا د مسلمانانو عامې ستونزې دا دي :

- ۱-فرقه ييزې ستونزې.
- ۲-د قاديانيانو فعاليت.
- ۳-د بهائيانو فعاليت.
- ۴-د نبوي حديثو منکرين. دا فرقه په دې وروستيو کې راڅرګنده شوې او يوه مياشتنۍ مجله خپروي.
- ۵-نور غورځنګونه لکه کمونيزم او ماسونيان.
- ۶-اوسنۍ کورنۍ جګړه او د تامل پېرانيگانو لخوا تر سره شوي قتل عامونه.^{۱۲}

-وروستۍ خبره :

کله چې موږ د مسلمانو هيوادونو او اقليتونو تاريخ لولو، نو موږ يو تفصيل وينو چې په حيرانونکي ډول تکرار شوی دی!

^{۱۱} - حوار: الشيخ منصور أبو صالح مؤسس ومدير كلية القرآن الكريم المفتوحة في سريلانكا: المسلمون في سريلانكا حصلوا على كامل حقوقهم وحریاتهم. تحت إدارة هاني صلاح، المشرف على الأقليات المسلمة.

^{۱۲} - شبكة الالوكة الاقلية المسلمة في سريلانكا/ موقع الإسلام تاريخ الإضافة - ۱۴۳۳/۱۲/۶ هجري.

دسریلانکا دمسلمانانو حالت

-اسلامي غورځنگ پيل شوی دی، نه درېدونکي او له هېڅ شې څخه اغېزمن شوی نه دی، په اسانۍ او پرته له کومې ستونزې سره هيوادونو، سيمو او کورونو ته ننوځي، او ټول خلک ورته په خپله بشپړه رضایت او اراده سره تسليمېږي! د دې پاچاهان او واکمنان په خپله خوښه تسليمېږي، نه په زور.

-تر هغه چې لويديځ اشغالگر پوځونه راورسېدل، په ټوله ځمکه کې يې فساد خپور کړ. لومړی کار چې دوی يې وکړ دا وو چې د اسلام دعوت کمزوری کړي، ورسره مبارزه وکړي، په هغو هيوادونو کې چې دوی يې نيولي وو داخلي اختلافات راپاروي، او د مسلمانانو پر وړاندې تفرقي راپاروي.

-سربېره پردې، د هر ډول مالي، سياسي او نظامي ملاتړ سره يې د تبليغي غوښتنو ملاتړ وکړ! د مسلمانانو ټولنو سټې او د هغوی د ځواک سرچينې يې وويشتلې، د سوداګرۍ او اقتصاد په اړه يې له هغوی څخه حاکميت واخيست، او د هغوی تعليمي او کلتوري سيستمونه يې محاصره کړل.

-په عين حال کې، موږ د يو مشر او ملګري بصيرت يادوو! لکه څنګه چې د خليفه بن خياط په تاريخ کې يې يادونه شوې چې: -وليد بن مسلم وويل: وروستۍ خبره چې معاويه رضي الله عنه ورته وکړه هغه دا وه: "د روميانو شاوخوا حلقه ټينګه کړئ، ځکه چې په دې کولو سره به تاسو نور ملتونه کنټرول کړئ."

۱۳

د کتاب لنډيز :

-دسریلانکا مسلمانان د حکومتي څټک او وتاميلي سندان ترمنځ واقع شوي دي چې په لنډ ډول يې وړاندې کوم :

-د سريلانکا هيواد يو وړوکی ټاپو دی چې د اسيا د لويې و چې په سویلي برخه کې د هند په بحر کې پروت دی. ۶۴ زره کیلومتره مربع مساحت لري ، د وګړو شمیرې ۱۷ ملیونو تنو ته رسیږي ،زیاتره اوسیدونکی یی هندوان دي او د بودایي او هندویي مذهب پیروان دی.

-مسلمانان د دوه ملیونو تنو څخه زیات نه دي او دا یوازینی ټاپو دی چې پرته له عربي ملکونو څخه تر ټولو وړاندې داسلام د مقدس دین وړانګې پری خپرې شوی دي . (۱۳۰۰) کال ه وړان دی د هجرت په اوله پیری کې د عرب سوداګرو په وسیله د اسلام مبارک دین دلته رسیدلی ولی زمونږ د ټولنی وګړی د دې مسلمانانو په هکله ډیر معلومات نه لري . د ډیر پخوا څخه دغو مسلمانانو د سوداګرۍ (تجارت)

۱۳ - تاريخ خليفه بن خياط ص ۲۳۰ .

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

پيشی ته مخکېږي ده تر دې چې د ډير مال او شتمنی څښتنان شول او اوس د پلازمینی کولمبو لوی سوداگر شمير لکيږي .

-مگر په دی وروستيو کلونو کی هندوانو د مسلمانانو سوداگرو دښمنی ته راووتل ترخوبی ترپښو لاندی تغرا تول کړی او کومه شتمنی او مالی چې پخپل زحمت او کوشښ پيدا کړی تری واخلي دا دښمني او عداوت د ټولو هندوانو له خوا نه دی بلکه د بری متعصبی او ویره اچونکی هندي دلی له خوا دی چې د تامل پرانگان بلل کيږی چې د هیواد څخه د شمال او ختیزي برخی خپلواکی لپاره هڅه او هاند کړی، او د دی مقصد د ترلاسه کولو لپاره د سنهالی (بودی) حکومت په مقابل کی جنگيږي .

مسلمانان د هیواد په شمالی او ختیزو ښارونو کی اوسيږی او په ځانگړي ډول په «منار جافنا ، او ترنینکومالی» کې استوگنه لري . په ۱۹۹۰ میلادی کال کی تامیلی مسلحوپرانگانو د «منار او جافنا » په ښارونو کی په تش لاس او بی گناه مسلمانانو یرغل وکړ او ډیرزیات مسلمانان بی شهیدان کړل او د جگړې په مهال یی ډیر جنایتونه ترسره کړل چې د دې په اړه یی مسلمانان تراوسه بد تصورپه خپلو ذهنونوی کی لري چې د یرغل په نتیجه کی تر لسوزرو زیات مسلمان وگړي گاونډیوسیمونه مهاجر شول او دهند متعصبی ډلې کوشښ کوي چې مسلمانان په زور سره د دې سیمونه و باسي سره د دې چې په دېسیمو کې مسلمانان دیر دي اواکثريت تشکيلوي او همدارنگه دا ډلې د حکومتي قواوو پر ضد په قبیلو ی جگړو کې برخه اخلي ، کارخانی یی وړانوی او د ژوند داسانتیاوو اساسي څیزونه یی له مینځه وړي ، او د وگړو په ترور او وژنه کې هم ځانگړی مهارت لري چې تیر کال بی د هیواد جمهورې رئیسې د بنی سترگې معیوبول یو ژوندی مثال دی .

-سره د دې چې د بودایی حکومت او تامیلیانو څومره ژور اختلاف او زړه دښمنی ده خو بیا هم دا اختلافات د مسلمانانو په کته نه دی ځکه چې حکومت مسلمانان په دینی او عقیدوی لحاظ ټکوي او ځې بی د بیلگې په توگه ویلی شوکله چې حکومت د یوه دینی افراطي هندوی گوند جوړیده اجازه ورکړه د..... په نوم یاديږي اود زړور کار به معنی دی. د دې گوند غړي په دې عقیده دي چې د سريلانکا ټول وگړي د اسلام په دین کی له داخلیدو څخه وړاندې د بودايي دین پیروان وو نو باید بیرته د خپلو پلرونو او نیکونو دین ته را وگرځي او د دی گوند د فعالیت اساسی تکی دادي چې دوی وايي د اسلام مقدس دین ته د بودا یانو د داخلیدو او قبول والی اساسي سبب دادی چې عربو مسلمانو سوداگرو به بودایی مذهبه نجونو سره واده کولو او بیا به هغه نجونی مسلمانیدلې په همدی ډول دوی هم همدغه لار په مخ کی نیولې او خپل ځوانان تشویقوي چې د مسلمانو نجونو سره واده وکړی ، د مال په خرڅ

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

کولو او نورو گيو لارو سره غواړی ترڅو مسلمانان نجونې دوکه کړي او خپل مقصد تر لاسه کړي . او تر اوسه پردی توانيدلی دي چې مسلمانو نجونو سره بودايي مذهبه خوانان ودونه وکړي او په نتيجه کې يې د اسلام د مقدس دين څخه مرتدې او بودايي مذهب پری ومني.

د مسلمانانو د سياسي فعاليت په اړه : بوگونډ د مسلم کانگرس (مسلماننه ټولنه) په نوم د وکیل اشرف په مشرۍ وجود لری مگر په حقيقت کې دا یو ملی گوند دی او د مسلمانانو نمايندگي نشی کولی په پارلمان کې د ۱۹۰ نمايندهگانوله جملی شل نماينده گان او د بندرونو ، او بار جوړونی وزارتونه هم د مسلمانانو سره دي . دا د الله پاک لوی فضل دی چې په هیواد کې بوڅه آزادی شته . مگر د مسلمانانو حقيقی او اساسی بحران د خپل اسلامي هویت او خپل دين څخه ددوی بې خبري ده .

ددی مشکل یوازینی حل : په دې کې دی چې مسلمانان خپل زامن اسلامي هیوادونوته د درس لپاره ولیري ترڅو چې خپل دين په صحيح ډول زده کړي او بیا خپل هیواد ته د باکفایته داعیانوپه ډول راستانه شي او د اسلام د مقدس دين په خپرلو سره خپل اسلامي مسوولیت ترسره کړی .^{۱۴}

^{۱۴} - سهار ورځپاڼه څلورم کال ۱۶۶ گڼه / د می میاشتې ۷ کال ۲۰۰۰ پرله پسې گڼه ۱۰۳۵ .

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

پايله

الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله محمد وعلى آله وصحبه و من تبعهم الى يوم الدين وبعد :

د الله جل جلاله ډير لوی شکر دی چې ۲۴ کلونو وروسته پدې وتوانيدم چې دسريلانكا دمسلمانانو ددحالت په اړه خپله ژباړل شوې مقاله په کتاب بدله کړم ، داچې هيڅ يوکتا پرتله له قرآن کریم څخه مانع او جامع ندی. نو ما هم څه ناڅه معلومات راټول او دغه کتاب مې ترې ترتيب کړ چې ځينې مهم ټکي يې په لاندې ډول دي :

-دسريلانکا مسلمانان چې دبودايانو ترمنځ ژوند کوي دډيرو زياتو ستونزو او مشکلاتو سره مخامخ دي په لاندې ټکو کې مې ددوی پيژندگلوې کړې ده چې عبارت دي له : مسلمانان د اقلیت (لږکیو) په صفت ژوند کوي د سريلانکا جغرافيوې معلومات ، نفوس او مذهب يې ، د سريلانکا د مسلمانانو ټولنيز او مذهبي حيثيت، د سريلانکا مسلمانان له اقتصادي پلوه ، زده کړه او ددوی مذهبي حيثيت ، تاريخي پس منظر، مسلکونه او کاروبارونه، تاملين او کورنۍ جگړه، د لويديځ اشغال او کورنۍ جگړې ترمنځ اړيکه ، د خپلواکۍ په لور تمايل، مسلمانان د سندان او ځټک ترمنځ ، په سريلانکا کې د اسلام تاريخ ، د اسلامي دعوت زوال ، هغه سيمې چې مسلمانان پکې ژوند کوي . تعليمي او مدافعتي فعاليت، د اسلامي ټولنې څخه بهر غړي: د کولمبو لوی جومات : د جومات تفصيل : په سريلانکا کې د مسلمانانو د ځورونې حقيقت، د بودايانو لخوا د سريلانکا د مسلمانانو په ضد پارونه او ځورونه ، شتون او کړاو .

مسلمانان څوک په نښه کوي؟ په سريلانکا کې د مسلمانانو غږ موجود دی: د دردونو په منځ کې هيله وروستۍ خبره د مسلمانانو د سياسي فعاليت په اړه ددی مشکل يوازينی حل پدې کې دی چې خپل اولادونه بهر اسلامي هيوادونو ته د درسونو لپاره وليري ترڅو بيرته پوهان او دعيان خپل هيواد ته راستانه شي .

دغه مهم ټکي وه ، د الله جل جلاله څخه غواړم چې دغه ناخيزه ورځې په خپل دربار کې قبولې کړي .

محمد بشير مدني

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

مصادر رو او منابعو فهرست

- ١- تاريخ خليفة بن خياط المؤلف: أبو عمرو خليفة بن خياط بن خليفة الشيباني العصفري البصري (ت ٢٤٠هـ) المحقق: د. أكرم ضياء العمري ، الناشر: دار القلم ، مؤسسة الرسالة - دمشق ، بيروت الطبعة: الثانية، ١٣٩٧.
- ٢- أرشيف الدعوة الرقمية (جميع تقاريرهم عن سريلانكا).
- ٣- الأقليات المسلمة في آسيا وأستراليا، السيد عبد المجيد بكر، مطبعة الأصفهاني، جدة، ١٣٩٣هـ.
- ٤- النشرة الإخبارية.
- ٥- ألوكة: شبكة الالوكة / المسلمون : الأقلية المسلمة في سريلانكا/ موقع الإسلام تاريخ الإضافة - ١٣٣٣/١٢/٦ هجري..
- ٦- حوار: الشيخ منصور أبو صالح مؤسس ومدير كلية القرآن الكريم المفتوحة في سريلانكا: المسلمون في سريلانكا حصلوا على كامل حقوقهم وحرّياتهم. تحت إدارة هاني صلاح، المشرف على الأقليات المسلمة.
- ٧- رحلة إلى سيلان وحديث في أحوال المسلمين" لمؤلفه محمد بن ناصر العبودي/ الجمعية العربية السعودية للثقافة والفنون الطبعة الاولى عام :١٤٠٣ هـ ق .
- ٨- سلسلة التاريخ / سريلانكا ، د/ ليلى حمدان . ضمن سلسلة الاسلام في جنوب اسيا.
- ٩- سلسلة من المقالات والتقارير الصحفية من مختلف وسائل الإعلام المحلية والدولية البارزة حول واقع المسلمين في سريلانكا.
- ١٠- سهارورخپانه ، خلورم كال ١٦٦ كنه / د می میاشتی ٧ كال ٢٠٠٠ پرله پسي كنه ١٠٣٥ . دمحمدمدني لخوا ژباړل شوې مقاله .

دسريلانكا دمسلمانانو حالت

١١-مكانة اللغة العربية في المدارس العربية الإسلامية في سريلانكا: دراسة وصفية تحليلية تقويمية، عبد الرشيد خان عبد الستار، رسالة دكتوراه، كلية الدراسات العليا، جامعة السودان للعلوم والتكنولوجيا، ١٤٣٦هـ - ٢٠١٥م، ص ٣٥.١١.

١٢-مواقع التواصل الاجتماعي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library